

Selvitys järjestöjen toiminnasta ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin tukena

Minna Kuusela, Anne Korhonen, Sari Liski-Markkanen, Tarja Marjomaa, TTS Työteho-seura
Syyskuu 2021

Sisällys

1. Taustaa	1
2. Selvityksen toteutus	2
3. Haastattelujen yhteenveto	3
4. Työpajojen yhteenveto	20
5. Tulokset ja toimenpide-ehdotukset	25
Liitteet	

1. Taustaa

Asukkaiden oma toiminta on ratkaisevaa ikääntyneiden asuinolojen parantamisessa. Noin 80 prosenttia yli 65-vuotiaiden asunnoista on omistusasuntoja, joissa omistaja tekee päätökset asuntonsa osalta. Valtion ja kuntien toiminnalla luodaan edellytyksiä asuntojen korjaamiseen, esimerkiksi avustusten ja neuvonnan kautta sekä tuetaan uustuotannon asumisratkaisuja.

Omien asuinolojen arviointi ja tarpeellisten muutosten tekeminen tukevat itsenäistä kotona asumista. Yksilölliset tarpeet ja elämäntilanne vaikuttavat siihen, mikä on kullekin sopiva asumisratkaisu ikääntyessä. Hyväkuntoisena on helpompaa miettiä tulevaisuutta ja teettää ennakkoon asunnon korjaus- ja muutostöitä, joilla tuetaan kotona asumista iän karttuessa. Myös muuttaminen uuteen asuntoon tai asuinalueelle on sujuvampaa, kun asukas pystyy aktiivisesti tutustumaan ympäristöönsä.

Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman (2020–2022) yhtenä tärkeänä tavoitteena on tukea ja rohkaista ikääntyviä henkilöitä ennakoimaan tulevia asumistarpeitaan ja varautumaan sekä toteuttamaan asumista tukevia toimenpiteitä hyvissä ajoin. Lisää tietoa löytyy Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman- ja ikääntyneiden asuminen -verkkosivuilta.

Monilla järjestöillä ja yhdistyksillä on asumisen ennakkointiin ja varautumiseen liittyvää toimintaa. Keskeisten järjestöjen nykytoimintaa, erityisesti niiden mahdollisuuksia ja potentiaalia teemanmukaisen toiminnan vahvistamiseen, on tarpeen kartoittaa, jotta ikääntyneiden asumisen ennakkointia ja varautumista saadaan vahvistettua.

2. Selvityksen toteutus

2.1 Tavoite

TTS Työtehoseura selvitti Ympäristöministeriön toimeksiannosta touko-kesäkuussa 2021 järjestöjen toimintaa ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin tukena. Selvitys kohdistui valtakunnallisiin eläkeläis- ja seniorijärjestöihin, vanhusalan järjestöihin, asunto- ja rakennusalan järjestöihin, asiantuntijajärjestöihin ja asiakasjärjestöihin. Tavoitteena oli selvittää, miten järjestöt ja yhdistykset voisivat tukea ikääntyneitä heidän tulevien asumistarpeidensa ennakkoinnissa ja varautumisessa. Lisäksi tavoitteena oli kartoittaa järjestöjen nykytoimintaa ikääntyneiden asumiseen liittyvissä teemoissa ja selvittää eri toimijoiden välisen yhteistyön muotoja ja laajuutta sekä järjestöjen toiveita ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmalta 2020–2022.

2.2 Haastattelut

Selvityksessä haastateltiin 19 alan toimijaa Teams-ympäristössä tai sähköpostitse aikavälillä 6.-31.5.2021. Haastattelut olivat pääosin järjestöjen edustajia. Luettelo haastatelluista on liitteenä 1. Selvityksessä käytiin läpi järjestöjen tämänhetkistä ikääntyneiden asumisoloihin liittyvää toimintaa sekä aiheeseen liittyviä tulevaisuuden toimintamahdollisuuksia. Haastattelujen tulokset varmennettiin lähettämällä haastattelumuistio tarkistettavaksi sähköpostitse.

Haastattelukysymykset:

1. Onko ikääntyneiden asumisen ennakointi otettu huomioon teidän järjestönne tai yhdistyksenne toiminnassa? Onko asia toiminnassanne aktiivisesti mukana?
2. Millaista paikallista tai valtakunnallista toimintaa teillä on ikääntyneiden asumisen ennakointiin liittyen?
3. Miten toimintanne on mielestänne vaikuttanut ikääntyneiden asumiseen ja siihen liittyvään ennakointiin?
4. Millaisia kokemuksia teillä on ja millaista palautetta olette saaneet?
5. Onko järjestöllänne tai yhdistyksellänne resursseja laajentaa tai vahvistaa toimintaa ikääntyneiden asumisen ennakointiin liittyen?
6. Millaista yhteistyötä teillä on muiden järjestöjen, kuntien, vanhusneuvostojen ja vapaaehtoistoimijoiden ym. kanssa? Millaisia kokemuksia teillä on yhteistyöstä? Onko eri toimijoiden toimintakenttä selkeä?
7. Mitä tietolähteitä ja viestinnällistä materiaalia hyödynnätte ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin neuvonnassa ja tiedottamisessa?
8. Mitä tukea kaipaatte tai odotatte ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmalta 2020–2022?
9. Miten järjestöjen mahdollisuuksia voidaan mielestänne muuten parantaa ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa?
10. Muita ajatuksia aiheeseen liittyen?

2.3 Työpajat

TTS Työtehoseuran vetämissä verkkotyöpajoissa (2.6. ja 7.6.2021) tarkennettiin tilannetta sekä haastattelujen tuloksia ja työstettiin esitettyjä ehdotuksia edelleen toimenpiteiksi. Ensimmäiseen työpajaan osallistui seitsemän ja toiseen 10 henkilöä haastatelluista järjestöistä ja muilta tahoilta. Molemmissa työpajoissa olivat mukana myös ympäristöministeriön edustajat. Työpajojen osallistujalistat ovat liitteessä 2.

Työpajojen keskustelun pohjaksi nostettiin haastattelujen tuloksista seuraavat kysymykset:

1. Nykytilanne ja tulevaisuus:
 - Miten järjestöt ja yhdistykset tukevat/auttavat ikääntyneitä asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa?
 - Mitä pystytte tekemään tulevaisuudessa?
2. Rahoitus ja resurssit:
 - Mitä pystyisitte tekemään, jos valtiovalta tukisi pienellä avustuksella?
3. Yhteistyö:
 - Miten voitte edistää yhteistyötä toisten järjestöjen ja kuntien kanssa?
 - Miten yhteistyön avulla parannetaan ikääntyneiden asumisen ennakkointia?
4. Viestintä ja tiedottaminen:
 - On todettu, että viestintää tulee lisätä – miten toimisitte saatuanne lisää tietoa esimerkiksi ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmasta?
5. Muita ehdotuksia, joilla järjestöt ja yhdistykset voisivat tukea ikääntyneitä asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa?

3. Haastattelujen yhteenveto

3.1 Ikääntyneiden asumisen ennakkointi järjestöjen toiminnassa

Kaikissa haastateltujen järjestöjen toiminnassa ikääntymisen asumisen ennakkointi on huomioitu jollain tavalla. Se, kuinka aktiivisesti teema on mukana toiminnassa, vaihtelee järjestöittäin käytössä olevien resurssien sekä toiminnan painopistealueiden ja strategian mukaan. Joissakin järjestöissä ikääntyneiden asumisasiat ovat vakiintunutta toimintaa, osassa ne ovat tulleet mukaan toimintaan aktiivisemmin vasta viime aikoina. Ikääntyneiden asumisen haasteet ja ongelmat tiedostetaan, mutta toistaiseksi monen järjestön ikääntyneiden asumisratkaisuihin liittyvä toiminta painottuu reaktiivisiin toimenpiteisiin. Joillakin tahoilla ikääntyvien asumisen ennakkointiin liittyvää toimintaa toteutetaan lähinnä hankkeiden kautta. Aihe kuitenkin koettiin tärkeäksi ja todettiin, että väestörakenteen ikääntyessä asumisratkaisujen ennakkointi ja varautuminen tuleviin asumistarpeisiin on aiempaa tärkeämpää.

Vastaajien mukaan ajankohtaisen tiedon tuottaminen ja välitys, asiantuntijoiden koulutus ja ikääntyneille suunnatun, henkilökohtaisen asumisen neuvonnan tarve korostuvat entisestään. Ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin aihepiiriin liittyvät myös uuden teknologian tuomat mahdollisuudet ja hyödyntäminen asumisessa, kotiin tuotavien palvelujen moninaistuminen sekä asumisturvallisuuteen liittyvät asiat. Nämä asiat kiinnostavat enenevässä määrin ikääntyvää väestöä ja niistä kaivataan tietoa. Järjestöt pyrkivät resurssiensa mukaan tarjoamaan ikääntyville ihmisille ajantasaista ja kohdennettua tietoa asumisen ratkaisuista.

Seuraavassa on kuvattu järjestöjen keskeisiä toimia ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen tukemisessa.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Asuminen on strategian yksi painopistealueista. Lähinnä yhteiskunnallista vaikuttamista ja kuluvan strategiakauden loppupuolella painottuu ennakoiva vaikuttaminen. (Eläkeliitto)
- Paikallisyhdistyksiltä tulee paljon asumiseen liittyviä aloitteita. Esimerkiksi muistisairaiden muistikylät. (Eläkeläiset ry)
- Pääasiassa verkostotyötä ja yhteiskunnallista vaikuttamista. (Eläkkeensaajien keskusliitto EKL)
- Ikääntyneiden asumisen haasteet ja ongelmat tiedostetaan, mutta yhdistyksen resurssit eivät riitä ottamaan vastuuta ikääntyneiden asumisen ennakoinnista, joka ensisijaisesti kuuluu kuntien palvelujen piiriin. (Suomen Senioriliike)
- Asia on jatkuvasti mukana toiminnassa. (Svenska Pensionärförbundet SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Tämä on toimintamme (toisen hankkeen) päätarkoitus. Olemme antaneet yleistä asumisen pulmiin liittyvää neuvontaa useamman vuoden ja nähneet konkreettisesti mitä voi tapahtua, jos asumista ei ole mietitty riittävän aikaisessa vaiheessa. (Asumisen Apu)
- Asumisen aihepiiri tulee esille jokaisen muistisairaana perheessä. Asumisen ennakointi on suhteellisen uusi asia, ja toiminnassa ovat painottuneet muistisairaana edunvalvontavaltuutukset. Hoitotyön tutkimussäätiö toteutti 2018–2020 yhteistyössä Muistiliiton kanssa asumisen ennakointiin liittyvän MUISTAVA-hankkeen, [Muistava-hanke – Hotus](#), jossa laadittiin muistisairaana asumisen arviointiin ja siihen liittyvien asioiden puheeksi ottamisen työkaluja ja malleja. (Helsingin muistiyhdistys)
- Aihepiiri on ollut mukana toiminnassa jo 2000-luvulta alkaen ja on edelleen aktiivista. Ympäristöministeriön ikääntyneiden asumisen ohjelmissa on oltu mukana vuodesta 2014 lähtien ja tehty selvityksiä ja oppaita. (Ikäinstituutti)
- Edistetään laaja-alaisesti asumisen esteettömyyttä, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. (Invalidiliitto/Esteettömyyskeskus ESKE)
- Asumisen ennakointi on aktiivisesti esillä sekä keskusjärjestössä että jäsenyhdistyksissä. Uudessa strategiassa asuminen ja ympäristö on huomioitu. Aiemmin toiminnan painopiste on ollut enemmän esimerkiksi palveluissa, mutta jatkossa asumisteema vahvistuu. (Muistiliitto)
- Muistisairaiden ihmisten ja heidän läheistensä hyvinvointi, hyvä arki ja elämänlaadun edistäminen on perusfokus SUMUn toiminnassa, joten myös fyysinen toimintaympäristö ja asuminen liittyvät toimintaan. (Suomen muistiasiantuntijat SUMU)
- Asia on aktiivisesti mukana strategiassa. Asuminen on tärkeä osa jäsenyhteisöjen toimintaa ja asumiseen liittyvä teknologia, laatu ja palvelut ovat toiminnan kärkiä. Jäsenyhteisöt kokeilevat erilaisia innovaatioita ruohonjuuritasolla. Liitto levittää hyviä malleja eteenpäin muille. (Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI)
- Asuntojen korjausneuvonta on Vanhustyön keskusliiton ydintyötä. Viimeiset kolme vuotta on ollut käynnissä hanke vanhuuteen varautumisesta (www.vanheneminen.fi). Hankkeessa on paneuduttu omaehtoiseen vanhuuteen varautumiseen ja oman vanhuuden suunnitteluun. Hankkeessa on tuotettu työkalu vanhuuden suunnitteluun. Asuminen on ollut yksi painopistealue. (Vanhustyön keskusliitto, VTKL)
- Turvallisesti kotona -hanke on aloitettu 2016 ja ensimmäiset neljä vuotta tehtiin perustyötä muistiperheiden asumisturvallisuuden edistämiseksi. Viimeiset 1,5 vuotta on tehty työtä taloyhtiöiden kanssa fokuksena yhteistyön kehittäminen ja yhteisön hyödyntäminen muistiperheiden tukemisessa. Aihe on pysynyt hyvin esillä hankkeen myötä. Muistiyhdistyksen ryhmien ja kurssien sisältöihin on

lisätty asumisturvallisuuteen liittyvää materiaalia. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Annetaan aiheeseen liittyvää neuvontaa / koulutusta ja ollaan asiantuntijoina mm. ympäristöministeriön työryhmässä, Auttava yhteisö -hankkeessa (Oulu), hissityöryhmässä (ei kaikilla paikkakunnilla) ym. työryhmissä toiminta- alueellamme (taloyhtiöt, vuokratalot, isännöitsijät). Yhteistyötä myös muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Viestitään esteettömyyden parantamisesta, kannustetaan yhteistöllisyyteen ja naapuriapuun. Kerrotaan kaupunkien palveluista, jotka edesauttavat ikääntyviä pärjäämään kotona. (Suomen Kiinteistöliitto)
- Vuonna 2002 käynnistynyt Omakotitalkkari-toiminta on asumisen ennakointiin aktiivisesti liittyvää toimintaa. Toiminnan avulla ikääntyneet saadaan asumaan kodissaan mahdollisimman pitkään. (Suomen Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Asuminen on aktiivisesti toiminnassa mukana Essoten näkökulmasta eri järjestöissä ja yhdistyksissä. (ESSOTE)
- Tarkoituksena on levittää hankkeen tuottamaa tietoa mm. järjestöjen kautta. Järjestöt ovat hankkeen yhteistyötahoja vanhusneuvoston kautta. Asia on tiedostettu ja huomioitu ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmasta (2013–2017) lähtien, jolloin tehtiin kysely ikääntyneille asuimistoiveista ja asumiseen varautumisesta. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- Turun kaupungissa on käynnistetty jo vuonna 2020 poikkihallinnollinen rakennemuutostyöryhmä, joka pohtii myös asumisen kysymyksiä. Aihe on erittäin vahvasti mukana ympäristöministeriön avustamassa Asuminen vanhuspalvelujen rakennemuutoksessa AVARA-hankkeessa. Yhteistyötä tehdään Turun kaupungin vanhusneuvoston ja järjestöjen kanssa (AVARA-hanke/Turku)

3.2 Järjestöjen paikallinen ja valtakunnallinen toiminta ikääntyvien asumisen ennakoinnissa

Järjestöillä on sekä paikallista että valtakunnallista ikääntyvien asumisen ennakointiin ja varautumiseen liittyvää toimintaa, jonka laajuus määräytyy käytössä olevien resurssien ja toiminnan strategisten linjausten mukaan.

Eryteisesti eläkeläisjärjestöt ovat keskittyneet yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja verkostotyöhön sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Osalla järjestöistä toiminta painottuu valtakunnalliseen toimintaan ja tiedon sekä koulutuksen tuottamiseen alan ammattilaisille ja asiantuntijoille. Järjestöt myös pyrkivät tuomaan esille ikääntyvien asumiseen ja sen ennakointiin liittyviä asioita valtakunnallisesti esimerkiksi erilaisissa työryhmissä ja paikallisesti vanhusneuvostoissa.

Useilla järjestöillä on aktiivisia paikallisyhdistysverkostoja. Niissä tehdään ahkeraa, asiakkaat kohtaavaa kenttätyötä, joka mahdollistaa ikääntyneiden ruohonjuuritason neuvonnan myös asumisen ennakointiin liittyvissä asioissa. Paikallisen ja alueellisen toiminnan vireyden vaihtelee piiritoiminnassa mukana olevien aktiivisuuden mukaan. Järjestöt osallistuvat ahkerasti verkostotyöhön ja ovat mukana esimerkiksi valtakunnallisissa IKÄ- ja VAHVA-verkostoissa sekä erilaisissa paikallisverkostoissa. Verkostotyössä käsitellään usein myös ikääntyvien asumisteemoja.

Neuvonta- ja tiedotus ovat keskeinen osa järjestöjen toimintaa ja monet tahot järjestävät lisäksi erilaisia tilaisuuksia ja toimintaa paikallisella sekä valtakunnallisella tasolla, toimijasta riippuen. Myös materiaalin

tuottaminen alan ja asiakasryhmien käyttöön on osa järjestötyötä ja etenkin isoimmilla toimijoilla materiaalilevikki on valtakunnallista.

Asiantuntijaorganisaatiot, kuten Ikäinstituutti, tuottavat tietoa ja materiaalia ikääntyvien asumisen ennakoinnista erilaisten tutkimusten ja selvitysten kautta. Monilla järjestöillä on omia kehittämishankkeita tai ne osallistuvat asiantuntijoina hankkeisiin, joissa kehitetään tai on kehitetty työkaluja ja tarkistuslistoja ikääntyvien asumisen ennakkointiin.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Asuminen kytkeytyy yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Asumisen turvallisuuden kehittämisessä tehdään yhteistyötä SPEKin kanssa ja tietoisuuden lisääminen esimerkiksi ARAn korjausavustuksista ja Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnasta on osa toimintaa. Keskustoimistosta tuetaan piirien ja paikallisyhdistysten toimintaa. Piirit huolehtivat alueellisesta vaikuttamisesta, paikallisen vaikuttamisen tuesta ja järjestävät erilaista toimintaa alueellisella tasolla. (Eläkeliitto)
- Valtakunnallista vaikuttamistyötä tehdään mm. EETU ry:n kautta. Vuonna 2019 käynnistettiin Ikäystävällinen kunta -kampanja. Paikallisyhdistykset ovat tehneet parikymmentä aloitetta kuntien liittymisestä WHO:n Age friendly communities -verkostoon ja ikäystävällinen asuinympäristö on ollut osa kampanjaa. (Eläkeläiset ry)
- Valtakunnallisella tasolla ollaan mukana erilaisissa verkostoissa, esimerkiksi eduskunnan Ikäverkostossa ja Sosten Vahva-verkostossa. Lisäksi osallistutaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Mahdollisuuksien mukaan annetaan myös jäsenneuvontaa puhelimitse, koulutetaan ja tiedotetaan. Paikallinen ja alueellinen toiminta muodostuu paikallisista toimijoista, sekä heille annettavasta tuesta. (EKL)
- Edustajamme ovat osallistuneet "Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman" valmistelutyöhön eri työryhmissä. (Senioriliike)
- Keskiössä on yhteiskunnallinen vaikuttaminen erilaisissa työryhmissä, neuvottelukunnissa ym. verkostoissa. Kartoitimme esimerkiksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa olevia vaihtoehtoja siitä, miten ikääntyneiden asumismahdollisuuksia voidaan kehittää ja monipuolistaa. Osa toimintaa on tiedon levittäminen paikallisyhdistyksiin ja jäsenistölle. Järjestön puheenjohtaja on vanhusasioiden neuvottelukunnan jäsen ja siellä asumiskysymykset ovat usein esillä. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Paikallisesti Espoossa annamme neuvontaa kaikenlaisiin ongelmiin liittyen. Meillä on verkkopohjainen työkalu asiaan liittyen, joka toimii valtakunnallisesti. Olemme myös järjestäneet ennakkointikursseja ja luentoja. (Asumisen Apu)
- Kattojärjestö Muistiliitto vaikuttaa yhteiskunnallisella tasolla ja paikallisten muistiyhdistysten (43 kpl) toiminta keskittyy tiedon lisäämiseen, asenteisiin vaikuttamiseen sekä asumisen ennakkoinnin toteutumiseen arjessa. (Helsingin muistiyhdistys)
- Toiminta painottuu enemmän valtakunnalliseen toimintaan ja vaikuttamiseen sekä välilliseen vaikuttamiseen. Tuotamme materiaalia muille järjestöille ja kunnille. Olemme mukana useissa kehityshankkeissa, joiden tuotoksena on tehty julkaisuja ja oppaita. Jatkossa viestintästrategiamme on tuottaa enemmän tiedotus- ja opastusmateriaalia ikääntyneille. (Ikäinstituutti)
- Valtakunnallisesti tuotamme ja jaamme tietoa sekä maksutonta neuvontaa kaikille, mutta ikääntyneet ja heidän omaisensa ovat pääryhmä. Lisäksi järjestöllämme on vapaaehtoisvoimin toimivia aluejärjestöjä, jotka järjestävät aktiivisesti tapahtumia. (Invalidiliitto/ESKE)
- Liittomme tekee vaikuttamistyötä, kuten ylläpitää yhteyksiä viranomaisiin, tekee kannanottoja, toimii erilaisissa verkostoissa ja tuottaa materiaaleja. Vaikuttamista ja tiedottamista tehdään myös omien www-sivujen, Facebookin ym. sosiaalisen median kautta. Lisäksi liitto on ollut mukana kehit-

tämishankkeissa, kuten MUISTAVA-hanke, jossa tuotettiin työkaluja, joiden avulla voidaan keskustella muistisairaana asumisen toiveista. Jäsenyhdistykset tekevät kohtaavaa työtä, neuvovat, ohjaavat, järjestävät toimintaa ja ovat mukana kehittämissuunnitelmissa. Järjestöllä on 18 alueellista Muistiluotsiasiantuntija -tukikeskusta. Kun asiantuntijat käyvät läpi muistisairaana arkea, asuminen on oleellinen osa sitä. Asiantuntijat antavat myös valtakunnallisesti MUISTINEUVO-puhelinneuvontaa, joka on verrattavissa palveluohjaukseen. Muistiliiton toiminta keskittyy kotona asumista tukeviin palveluihin, ei niinkään asuntoon rakennettuna ympäristönä. Ruohonjuuriennakointia tehdään sekä yksilön että perheen tasolla. (Muistiliitto)

- Toimintamme on sekä paikallista että valtakunnallista. Järjestetään koulutustilaisuuksia, esimerkiksi pienryhmäkoulutuksia, tilauskoulutuksia kunnille ja oppilaitoksille sekä seminaareja. Annetaan muistineuvontaa puhelimitse ja sähköpostilla (Muistikonsultti) etupäässä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Oppaita, tutkimuksia ja raportteja ym. materiaalia on tarjolla. Asumisen toimivuus ja arjen turvallisuus kuuluvat oleellisesti muistisairaiden ihmisten ja heidän läheistensä hyvinvoinnin ja elämänlaadun edistämistyöhön. (SUMU)
- Toimintamme on valtakunnallisesti vaikuttamista ja edunvalvontaa sekä asiantuntijana toimimista työryhmissä ja yhteistyöverkostoissa. Tuotetaan, kootaan ja välitetään tietoa, ratkaisuja ja työkaluja paremman vanhuuden puolesta tehtävän työn tueksi. Edistetään alan ammattilaisten yhteistyötä, koordinoidaan ja verkotetaan alan eri toimijoita sekä järjestetään koulutusta ja viestintää jäsenjärjestöille. Vuodesta 2015 lähtien toiminut Ikäteknologiakeskus tukee myös kotona asumista. Se tuottaa, kokoaa ja välittää tietoa mm. teknologian mahdollisuuksista edistää turvallista kotona asumista. Ikäteknologiasta on tuotettu asumiseen liittyen Arjen älykkäät välineet -opas [ITK-opas kolmas korjattu painos.pdf \(valli.fi\)](#) Lisäksi Vallin Ikäteknologiakeskuksella on kaksi lainattavaa Konstikoppaa®, joka on matkalaukun muodossa kiertävä teknologianäyttely. (VALLI)
- Olemme valtakunnallinen toimija, joka neuvoo, kouluttaa ja tiedottaa. Meillä on myös kehittämistoimintaa, yhteiskunnallista vaikuttamista ja korjausneuvontaa. Alueellisesti järjestöllä on 14 korjausneuvojaa, jotka tiedottavat ja kouluttavat alueillaan, antavat korjausneuvontaa, tekevät suunnitelmia asunnon muutostöihin ja avustavat asiakkaita avustusten haussa. (VTKL)
- Turvallisesti kotona -hankkeen (2016–2021) tavoitteena on muistiasiakkaiden arjen turvallisuuden ja turvallisuuden tunteen vahvistuminen kotona. Pyrkimyksenä on lisätä muistiasiakkaiden turvallisuusriskien tunnistamista ja ennaltaehkäisyyn liittyvää osaamista. Vierailaan erilaisissa eläkeläisyhdistysten tilaisuuksissa ja luennoidaan yleisesti ikääntymiseen liittyvästä asumisturvallisuudesta, varautumisesta ja turvavarusteista. Olemme koonneet turvalaukun, jossa on erilaisia turvalaitteita. Lisäksi olemme tehneet oppaita ja tiedotusmateriaaleja. Hankkeen jatkoajalla on keskitytty erityisesti muistisairaana turvallisuuden tunteen vahvistamiseen lähiympäristön muistiystävällisten tekojen avulla. Esimerkkinä toiminnasta ovat taloyhtiökäynnit, joissa valmennetaan ikäystävällisestä taloyhtiöstä ja turvavarusteista, kuten ovipuhelimista ja liesivaihtoehdoista. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/ Turvallisesti kotona-hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Toimintaamme kuuluu neuvonta, koulutus, edunvalvonta taloyhtiöpäättäjille ja isännöitsijöille sekä vuokratilayhtiöille. Järjestämme koulutuksia myös kaupungin ja kolmannen sektorin kanssa yhdessä. (Kiinteistöliitto)
- Teemme edunvalvontaa ja lausuntoja ym., joissa otetaan huomioon ikääntyneet ihmiset. Omakotitalkkari-toiminta on laajentunut lähes koko maahan. Paikallisyhdistykset järjestävät asukasilloja ja webinaareja, joissa ne vievät tietoa kentälle ja ikääntyneille ihmisille. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Essotella on paikallista toimintaa yhdistysten ja järjestöjen kanssa esimerkiksi Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue -hankkeen kautta. Ennakoivien palvelujen osalta vapaaehtoistyön koordinaattori tekee jatkuvaa yhteistyötä eri yhdistyksen kanssa. Kunnissa järjestetään avointa päivätoimintaa/omatoritoimintaa, jota toteutetaan eri järjestöjen kanssa. Tällä toiminnalla pyritään vaikuttamaan ikääntyneiden toimintakyvyn tukemiseen ja tukea ennakoiden kotona asumista. (ESSOTE)
- IHANA- ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä -hankkeen tavoitteena on lisätä ennakoitua ja varautumista kaupunkilaisten, kaupungin ja eri toimijoiden taholla. Hankkeella on verkkosivut, joilta löytyy tietoa asumisen ennakoinnista. OIVA-keskuksesta saa ikääntyneiden kotona asumista tukevaa ohjausta sekä asiakkaan palvelutarpeen arviointia. Ohjauksella tuetaan ikääntyneen omatoimisuutta ja autetaan häntä löytämään sopivat palvelut. Omaa korjausneuvontaa. Tavoitteena on viedä viestiä +55-vuotiaille asumisen ennakoinnista, jotta ollaan riittävän ajoissa varautumisen kanssa. Järjestöt ovat hankkeen yhteistyötahoja vanhusneuvoston kautta. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- AVARA-hanke on kartoitettava ja toimii kehittämistyön alkuna. Hankkeen puitteissa on kartoitettu senioriasumisen ja palveluasumisen asuntotarjontaa asiakas- ja palveluohjauksen käyttöön. Turun kaupungin vanhusneuvostolla ja järjestöillä on ollut edustajat hankkeen työpajoissa, ja heitä kutsutaan tarvittaessa eri työryhmiin tuomaan ikäihmisten näkökulmaa. (AVARA-hanke/Turku)

3.3 Toiminnan vaikutus ikääntyneiden asumiseen ja sen ennakointiin

Vastaajat kokivat toimintansa vaikuttavuuden arvioinnin vaikeaksi. Monet katsoivat, että tulos syntyy yhteistyössä monien tahojen kanssa ja siksi on vaikeaa sanoa, mikä on oman järjestön osuus kohderyhmän tyytyväisyyttä ja toimenpiteiden vaikutusta arvioitaessa. Juuri kukaan ei ole kerännyt järjestelmällisesti palautetta ikääntyvien asumisen kysymyksistä. Erilaisia jäsenkyselyjä on toteutettu, mutta niistä ei saada yksityiskohtaista, laadullista tietoa. Toiminnan vaikuttavuudesta saadaan tuntumaa ihmisten kiinnostuneisuuden kautta, mutta se ei kerro, onko toimenpiteistä hyödytty käytännön tasolla. Järjestöjen toiminnastaan saama palaute on kuitenkin ollut lähes yksinomaan kiittävää tai muuten positiivista. Tämä osoittaa, että järjestöjen tekemää työtä pidetään merkityksellisenä.

Yleinen näkemys on, että tietoisuuden lisäämistä tarvitaan edelleen. Palautteen mukaan monilla ikäihmisillä ja heidän omaisillaan ei ole riittävästi tietoa oman asumisen ennakointiin liittyvistä asioista tai ikääntynyt ihminen ei löydä tai osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa. Ikäihmiset ja heidän omaisensa kaipaavat järjestöjen kokemusten mukaan lisätietoa esimerkiksi korjausneuvonnasta ja -avustuksista sekä asumisen erilaisista vaihtoehdoista. On myös muistettava, etteivät kaikki ikääntyvät kuulu järjestöihin, jolloin olemassa oleva tieto ja kohderyhmä eivät välttämättä kohtaa. Myös heidän tavoittamisensa ja kuulemisensa on yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumiseksi tärkeää.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Työ on kesken. Yksittäisinä toimina olemme ottaneet kantaa lausunnoilla ja some-julkaisuilla asumisen epäkohtiin, mutta pelkkä some-julkaisuiden tykkäämisten määrä ei ole yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittari. Seuraamme mediaosumia ja julkaisujemme lukukertojen määrää. (Eläkeliitto)
- Vaikuttavuutta on hankalaa arvioida. Jäsenkyselyjä tehdään, mutta niistä ei saada yksityiskohtaista, laadullista tietoa. Paikallisyhdistysten toiminnasta asumiseen liittyvien asioiden suhteen ei ole seurantaakaan eikä siten tarkkaa tietoa. Yhdistykset kokoontuvat usein palvelukeskuksissa yms. ja siten saadaan konkreettista tietoa. Asuminen on kestoaihe. Vanhusneuvostojen jäsenten kautta saadaan pal-

jon tietoa siitä, mitä paikallistasolla tapahtuu. Tilanteet ovat hyvin erilaisia eri puolella maata. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa on ongelmana asunnon arvon aleneminen ja myynnin vaikeus. (Eläkeläiset ry)

- Olemme tyytyväisiä, että asumispoliittiset tahtotilat sekä ikääntyvien asumisen linjaukset ja huolet ovat samoja myös ns. päättävimmissä elimissä kuten ympäristöministeriössä. (EKL)
- Järjestön ikääntyneiden asumisseminaarin palaute oli kiittävää. Tarvetta tuon tyyppisille tilaisuuksille olisi. (Senioriliike)
- Vaikutusta ei oikein voi mitata. Varsinaista uutta tai ainutlaatuista ei juuri keksitä, mutta muiden hyviä ideoita kootaan yhteen ja viedään eteenpäin. Palaute jäseniltä ollut myönteistä. Ikääntyneiden asumismahdollisuuksien kehittäminen -työpaperiin liittyen järjestettiin seminaareja ja niistä saatiin paljon kiitosta. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusalan järjestöt

- Näemme vain ne tapaukset, joissa olemme olleet mukana. Mielestämme on paljon hyviä kokemuksia, kun vain on ensin ylitetty torjuntavaihe. Suuri osa ihmisistä ensin torjuu koko asian: liian aikaista, ei koske minua ym. (Asumisen Apu)
- Asumisen vaihtoehdot ovat olleet esillä viimeisen vuoden aikana Helsingin vanhusneuvostossa. Yhdistys on tuonut kohderyhmän näkemyksiä esille niille tahoille, jotka vievät asioita eteenpäin ja päättävät niistä. Työtä pidetään merkityksellisenä ja tärkeänä. (Helsingin muistiyhdistys)
- Palautetta tulee eniten ylätasolta. Yleensä kiittävää palautetta. Turvallisuusteeman kautta ikä- ja muistiyhtävällinen asuminen koetaan tärkeäksi. Vanhusneuvostot ovat ilahtuneita konkreettisesta, niille sopivasta tiedosta sekä keinoista ja välineistä, kuinka ne voivat vaikuttaa. Esimerkiksi suositukset ja tarkistuslistat ovat hyviä. Vuonna 2018 tehtyä Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö -opasta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161060> on ladattu lähes 4 500 kertaa. Se on saanut paljon kiitosta. (Ikäinstituutti)
- Ikäihmisillä ja omaisilla ei ole riittävästi tietoa esimerkiksi korjausavustuksista. (Invalidiliitto/ESKE)
- Liitto on ottanut esille erilaisten asumisvaihtoehtojen tarpeen, muun muassa välimuotoista asumista (yhteisökoti) on pidetty esillä. Hankkeet, kuten MUISTAVA, ovat tuottaneet hyvää materiaalia. Haasteena on, miten niiden tulokset ja niissä tuotettu materiaali saadaan levitettyä. Ihmiset ovat löytäneet toiminnan. Kymmeniä tuhansia kontakteja on vuositasolla Muistiluotsiasiantuntijoihin. Vertaislinjalla sekä Muistineuvossa vastataan n. 1000 puheluun vuodessa. Verkkosivuilla yli 300 000 käyntiä/vuosi ja somekanavissa noin 15 000 seuraajaa. Media osaa ottaa yhteyttä tai etsii kokemusasiantuntijoita haastateltavaksi. (Muistiliitto)
- Olemme saaneet hyvää palautetta työn merkityksellisyydestä ja vaikuttavuudesta. Ihmisten kiinnostuneisuuden kautta pystymme mittaamaan toiminnan vaikuttavuutta. Toimintamme on laaja-alaista ja vanhatkin muistisairaudesta monipuolisesti kertovat julkaisut (oppaat) ovat edelleen hyvin suosittuja. Lupa puhua -hanke rakentaa hyviä kohtaamisia muistiperheiden ja heidän kanssaan työskentelevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten välille. Päättävänä on lisätä kotona asuvien muistiperheiden jaksamista ja hyvinvointia. Palautteen perusteella hanketta pidetään hyvin tarpeellisenä ja merkityksellisenä. (SUMU)
- Vaikuttavuutta on vaikea mitata, sillä asioita tehdään yhdessä muiden kanssa. On haastavaa määrittää, kuka on saanut mitään aikaan. Jäsenistöltä tulee hyviä kehittämisehdotuksia ja palautetta. (VALLI)
- Toimintamme mahdollistaa monien asiakkaiden asumisen kotona mahdollisimman pitkään ja parantaa asumisen turvallisuutta, kun viedään vaaran paikkoja pois ja tehdään toimenpiteitä, joiden ansiosta kotona toimiminen on turvallista. Vuosittain tulee 13 000 yhteydenottoa, tehdään 2500 kotikäyntiä ja noin 1300 korjaussuunnitelmaa. Palautteet ovat lähes kaikki positiivisia. Tunnettuuden/

tietoisuuden lisäämistä tarvitaan edelleen. Viestinnästä tieto jää valitettavasti mieleen vain silloin, kun asia on itselle tai läheiselle ajankohtainen. (VTKL)

- Toiminnan vaikuttavuutta on vaikea seurata. Palautteiden perusteella moni on halunnut tehdä hankintoja ja muutoksia asuntoon luentojen tai tietoiskujen jälkeen. Hyvää palautetta on saatu perustoinnasta. On vaikea asia, miten taloyhtiöissä osattaisiin ottaa paremmin huomioon muistisairaat ja siihen tarvittaisiin laajempia toimenpiteitä, muutoksia ja uudistuksia. Ikäihmiset tarvitsevat tietoa erilaisista asumisen turvallisuutta lisäävistä ratkaisuista. Halvat ja helppokäyttöiset sekä helposti kaupasta saatavilla olevat laitteet ja välineet ovat haluttuja. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Ikääntyneiden asumisteema kiinnostaa, muttei ehkä vielä tarpeeksi taloyhtiöelämässä. Taloyhtiöillä on paljon korjaustarpeita, toivomme, että hankkeissa ikääntyminen huomioidaan. Peruskorjauksissa ei aina ajatella kokonaisuutta, esteettömyyskorjauksia voisi hyvin aina nivouttaa erilaisiin peruskorjauksiin. Toivottavasti ainakin jälkiasennushissien rakentaminen on saanut positiivista tuulta meidänkin ansiostamme. Varsinaisia mittareita ei meillä ole käytössä. (Kiinteistöliitto)
- Vaikuttavuutta pystytään arvioimaan hyvin, on saatu positiivista palautetta. Asiakkaat ovat tyytyväisiä ja pystyvät asumaan kodissaan pidempään. Toiminta on alueellista, mutta kysyntää on enemmän, kuin mihin pystytään vastaamaan. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Toiminnallamme on vaikuttavuutta, mutta toiminnassa on vielä paljon kehitettävää. Toimintaa on kuntien alueilla vaihtelevasti ja hyviä käytänteitä pyritään jalkauttamaan alueilta toisille. Kokemuksena yleisesti voidaan todeta, että ikäihmisillä ja heidän omaisillaan ei ole riittävästi tietoa oman asumisen ennakkointiin liittyen. Toimintaa voidaan kehittää vahvistamalla yhteistyötä järjestöjen kanssa. (ESSOTE)
- Pääosa on tyytyväisiä ja kokee asumisympäristön hyväksi ikääntymisen näkökulmasta. Perusasiat tunnistetaan ja monet ovat ennakoineet asumistaan. Kaivataan apua etsittäessä tietoa asumisen vaihtoehtoista ja käytännön neuvontaa, esimerkiksi asunnon etsimisessä. Tarvetta/kysyntää voisi olla omalle asumisneuvojalle iäkkäiden asumista varten. Koetaan tärkeäksi, että omaa (ikäntyvien) ääntä saadaan kuuluviin. Järjestöt eivät tavoita kaikkia ja kaikkien kuuleminen on myös tärkeää. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- Hanke ja sitä kautta ikäihmisten asumisen suunnittelu on saanut hyvin näkyvyyttä, kiinnostusta ja julkisuutta. Hankeaikana käynnistettiin vanhuspalveluissa pilottiyksikkö välimuotoisesta asumisesta, johon määriteltiin kriteerit, asiakasmaksut, palvelukuvaus ja kohderyhmä vanhuspalvelun moniammatillisessa Karinaranta-työryhmässä. Vanhusneuvosto on ollut kiinnostunut jo ennen hanketta välimuotoisesta asumisesta. Ikäihmisten on vaikea löytää tietoa asumisen vaihtoehtoista. Omaisillekin se on työlästä, koska tieto on hajanaista. Kaikki iäkkäät/ikäntyvät eivät mieti tulevaisuuden asumista eivätkä varaudu siihen. Hankkeessa on pidetty teemaa esillä, että jokainen voi itsekin pohtia missä ja millaisessa asumisympäristössä on hyvä vanheta. Järjestöt ovat voimavara, mitä voisi tulevaisuudessa hyödyntää ikäihmisten asumisen asioissa ja tehdä niiden kanssa yhteistyötä. (AVARA-hanke/Turku)

3.4 Resurssien riittävyys ja vaikutus toimintaan ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa

Haastatelluilla järjestöillä ei ole juurikaan mahdollisuutta lisätä resursseja ikääntyvien asumisen ennakkoinnissa. Järjestöjen toimintaa ohjaavat myös strategiset linjaukset ja käytettävissä olevien resurssien asiantuntemus aiheesta.

Monet järjestöt toimivat suureksi osaksi STEA:n rahoituksella. Rahoituksen tulevaisuus on tällä hetkellä epävarmaa. Usealla järjestöllä toiminnan laajuus riippuu hankerahoituksesta, strategiasta ja myös vapaaehtoisten toimijoiden aktiivisuudesta ja hyödyntämisestä järjestötyön tukena. Yleisesti resurssien pienuutta ja rahoituksen epävarmuutta pidetään yhtenä isoimmista pitkän tähtäimen toiminnan tai yhteistyön kehittämisen esteistä.

Eläkeläis- ja vanhusjärjestöt

- Toiminta on tasapainottelua erilaisten kehittämiskohteiden välillä. Asumisen esteettömyyteen ja ympäristöön liittyvä kehittäminen painottuu järjestön nykyisen strategian loppukauteen. (Eläkeliitto)
- Tavoitteenamme on tukea paikallisyhdistysten vanhusneuvostojen edustajia enemmän ja tiivistää heidän välistään yhteistyötä ja verkostoa. Pyritään lisäämään teemanmukaista tiedotusta ja koulutuksia. (Eläkeläiset ry)
- On mahdollisuuksia kehittää teemaan liittyvää toimintaa. Liiton hallitus ja valtuusto tekevät päätökset esille nostettavista asioista. (EKL)
- Tällä hetkellä toimintamme käsittää osallistumisen Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman yhteistyöryhmän työhön. Toinen vaikuttamistapa ovat lehtiartikkelit ja kolmanneksi voisimme sisällyttää yleisötilaisuuksiin (tietoiskuihin) asumisen asioita. (Senioriliike)
- Ei ole lisäresursseja aktiiviseen toimintaan aiheen suhteen, mutta kaikkeen ei tarvita rahaa. Rohkastaan yksilötasolla ihmisiä ajoissa miettimään omia tulevaisuuden asumisratkaisuja. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Tarkoituksemme on laajentaa seuraavassa vaiheessa työtä (pääosin verkottumista eri toimijoiden kanssa) pääkaupunkiseudulle ja asteittain isoihin kaupunkeihin. Verkkoratkaisumme toimii koko maassa ja sivuilla on paljon kävijöitä Espoon ulkopuolelta. (Asumisen Apu)
- Toimintaa on mahdollista laajentaa, jos saadaan lisää resursseja. (Helsingin muistiyhdistys)
- Meillä on tarpeeseen nähden liian pienet resurssit. Aihe on poikkihallinnollinen ja poikkihallinnollista yhteistyötä on kehitettävä. (Ikäinstituutti)
- Varautuminen ja ennakointi ovat jo iso osa työtämme. Jatkossakin tämän tyyppiselle tiedolle on tarvetta. Lisäresursseja ei ole tulossa, joten samalla tavalla jatketaan. (Invalidiliitto/ESKE)
- Tahtotila, valmius ja resurssit ovat olemassa, esimerkiksi osallistumalla asiantuntijana ympäristöministeriön hankkeisiin. Lisäksi on mahdollista osallistua muuhun hanketoimintaan erillisrahoituksella. Paikalliset muistiyhdistykset voivat olla mukana esimerkiksi ympäristöministeriön kuntahankkeissa. (Muistiliitto)
- Tällä hetkellä ei ole resursseja laajentaa toimintaa. Jos olisi resursseja, niin arjen ongelmiin ja asumisen fyysisen ympäristön haasteisiin olisi hyödyllistä keskittyä jatkossa enemmän. (SUMU)
- On mahdollista laajentaa ikääntyneiden asumisratkaisuihin liittyvää toimintaa kehittämishankkeiden kautta. Monet asiat liittyvät asumiseen ja sen ennakointiin. Yleisellä tasolla ollaan mukana. (VALLI)
- Korjausneuvonnalla ei ole erillistä määrärahaa tiedottamiseen, joka lisäisi tietoisuutta asiasta. Toiminnan laajentaminen on pitkälti kiinni korjausneuvojen määrästä. Nyt toimitaan resurssien ylärajoilla. (VTKL)
- STEA:n AK-rahoitus haussa ja sillä pyritään jatkamaan toimintaa. Materiaalien päivittäminen ja tiedotustyö vie aikaa, mutta sille on tarvetta. Myös yksilölliselle neuvonnalle on enemmän tarvetta. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- ”Pallo” on taloyhtiöpäättäjillä, vuokratyöyhtiöillä. Koulutuksissa voidaan huomioida ja mielellään verkostoidutaan sekä lisäämme viestintää. Aiheen ympärille tarvitaan enemmän konkretiaa. Kiinteistöliitto mielellään tarkastelee yhteistyökuvioita ja -aloitteita näihin asioihin liittyen. (Kiinteistöliitto)
- Toimintaa ei voida laajentaa. Selvityksen alla on, voisiko Omakotitalkkari -toiminta olla jonkun koulutuksen osa. Se toisi helpotusta asiaan. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Toimintaa voidaan vahvistaa esimerkiksi tiedon lisäämisellä ja kehittämällä edelleen yhteistyötä vapaaehtoisten, järjestöjen/yhdistysten sekä yritysten kanssa. (ESSOTE)
- Tällä hetkellä ei ole mahdollisuutta lisäpanostukseen. Resursseja asumisen kehittämiseen käytetään tällä hetkellä paljon. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- Vanhusneuvostolta on tullut aloite asumisneuvojan/-koordinaattorin palkkaamisesta. Myös kunnissa tarvitaan henkilö, joka ohjaa asumisessa ja herättelee ennakointiin sekä pitää asiaa jatkuvasti esillä. Järjestöt ovat voimavara, mitä voisi tulevaisuudessa hyödyntää ikäihmisten asumisen asioissa ja tehdä heidän kanssaan yhteistyötä. (AVARA-hanke/Turku)

3.5 Yhteistyö ja järjestöjen toimintakentän selkeys ikääntyneiden asumisessa

Järjestöt tekevät monipuolisesti yhteistyötä eri tahojen kanssa ja ovat verkostoituneet. Useimmilla järjestöillä on edustajat kuntien vanhusneuvostoissa ja kuntien kanssa tehdään myös asumiseen liittyvää yhteistyötä, esimerkiksi kouluttamalla ja tiedottamalla. Vanhusneuvostot ovat innokkaita ja aktiivisia vaikuttamaan, mutta niiden vaikuttamismahdollisuudet vaihtelevat kunnittain melko paljon.

Kuntien lisäksi viranomaistahoista tärkeinä yhteistyökumppaneina mainittiin ARA, STM, THL, Valtiokonttori ja YM. Monet järjestöt ovat mukana erilaisissa ikääntyvien asumiseen liittyvissä työryhmissä. Valtakunnallisesti yhteistyötä tehdään muiden valtakunnallisten järjestöjen kanssa, esimerkiksi yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa, tiedottamisessa ja kouluttamisessa. Paikallisyhdistykset tekevät saman tyyppistä yhteistyötä paikallistasolla.

Haastateltujen järjestöjen lisäksi yhteistyökumppaneina tulivat esille Kuuloliitto, Näkövammaisten keskusliitto, Aivoliitto, Sydänliitto, Omaishoitajien liitto ja SOSTE. Eläkeläisjärjestöt tekevät yhteistyötä erityisesti yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa Eläkeläisliittojen etujärjestö EETUssa. Myös sosiaali- ja terveysalan oppilaitokset ovat yhteistyötahoja. Järjestöt ovat perustaneet erilaisia verkostoja yhteistyön ja tiedottamisen parantamiseksi. Tällaisia ovat Eduskunnan Ikäverkosto sekä järjestöjen digi- ja teknologiaverkostot.

Haastatellut eivät kokeneet, että järjestöt tekevät päällekkäistä työtä. Useimmat olivat sitä mieltä, että työnjako on selkeä. Kaikilla toimijoista ei ole jatkuvaa rahoitusta, mikä hankaloittaa yhteistyötä. Jatkuva rahoitus tekisi haastateltujen mielestä verkostotyöstä hedelmällisempää.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Alueelliset toimijat tekevät yhteistyötä kuntien vanhusneuvostojen kanssa. Kussakin piirissä on vaikuttajavastaavat. He tukevat paikallisia toimijoita, jotka osallistuvat muun muassa vanhusneuvostojen toimintaan. (Eläkeliitto)

- Paikallista ja alueellista yhteistyötä tehdään eri eläkeläisjärjestöjen/-yhdistysten kesken. Toimintaa on myös maakuntaliittojen koordinoimissa yhteistyöelimissä ja itseorganisoiduissa verkostoissa. Paikallisyhdistykset tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien kanssa. Paikallisyhdistysten aktiivit ovat usein kunnallisia vaikuttajia ja hyvin verkostoituneita. (Eläkeläiset ry)
- Vanhusneuvostojen kanssa tehdään yhteistyötä. Paikallisyhdistysten aktiivit ovat usein mukana vanhusneuvostoissa. Vuosittaiset vanhusneuvostopäivät ovat tärkeitä. Muiden vanhusjärjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä pääasiassa EETUssa ja tapauskohtaisesti yksittäisten järjestöjen kanssa esimerkiksi Sote-uudistukseen liittyen. Viestinnällistä yhteistyötä tehdään Vanhustyön keskusliiton korjausneuvonnan kanssa. (EKL)
- Senioriliikkeellä on jossakin määrin yhteyksiä kuntien vanhusneuvostoihin. Järjestelmällistä yhteistyötä asumisen ennakointiasioissa ei ole muiden järjestöjen kanssa. (Senioriliike)
- Yhteistyöstä on hyviä kokemuksia. On hyödyllistä katsoa, miten muualla toimitaan. Samalla opitaan uutta ja kehitetään omaa toimintaa. Yhdessä muiden eläkeläisjärjestöjen kanssa olemme mukana Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU:ssa. Pohjoismaiset ja muut kansainväliset kumppanuudet ovat osa toimintaamme (mm. AGE Platform, Suomen ja Ruotsin SPF:n yhteistyö). Asumisen suhteen tehdään liian vähän yhteistyötä, joten keskustelua ja koordinaatiota tarvitaan lisää. Toimijoita ei ole liikaa alalla, ei päällekkäisyyksiä. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Toimimme monen järjestön ja tahon kanssa saadaksemme asialle enemmän julkisuutta ja tietoisuutta. Olemme jakaneet materiaalia mm. Espoon kaupungin palvelupisteisiin ja jossain määrin myös suoraan koteihin. Pelikentässä ei ole epäselvyyttä. (Asumisen Apu)
- Teemme paljon yhteistyötä Helsingin kaupungin kanssa. Yhdistys on myös mukana vanhusneuvostossa. Muistiliiton alaisuudessa paikallisyhdistykset eri puolella maata tekevät luontevasti yhteistyötä. Oppilaitoksista Metropolia-ammattikorkeakoulun, Helsingin yliopiston sekä Stadin ammatti- ja aikuisopiston kanssa tehdään myös yhteistyötä. Järjestöistä muun muassa omaishoitajajärjestöjen, Aivoliiton ja Sydänliiton yhdistyksien kanssa on yhteistyötä. Kenttä on selkeä ja yhteistyö sujuu hyvin, mutta rooleja voidaan selkeyttää edelleen. (Helsingin muistiyhdistys)
- Eduskunnan Ikäverkosto perustettiin Ikäinstituutin aloitteesta. Ikäinstituutti koordinoi eduskunnan Ikäverkoston toimintaa. TIITU – Tiiviisti tutkimuksesta -julkaisussa kunnille välitetään tietoa muun muassa ikäystävällisyydestä, turvallisuudesta ja asumisesta. Tarvitaan monen tasoisia toimijoita. Tarvitaan niitä, jotka toimivat kentällä ja niitä, jotka tuottavat tietoa kentällä sovellettavaksi. Toimijoiden työnjako on selkeä. Vanhusneuvostot ovat innokkaita ja aktiivisia vaikuttamaan, mutta niiden vaikutusmahdollisuudet vaihtelevat paljon kunnittain. (Ikäinstituutti)
- Eskessä toimitaan valtakunnallisesti ja tehdään yhteistyötä valtakunnallisten järjestöjen, kuten Kuuoliiton, Näkövammaisten keskusliiton, Vanhustyön keskusliiton ja Muistiliiton kanssa. Eske tukee paikallistason aluetyöntekijöitä ja jäsenjärjestöjä, jotka tekevät yhteistyötä paikallisten järjestöjen ja kuntien vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Isännöintiliitto, Kiinteistöliitto ja ARA ovat myös tärkeitä yhteistyökumppaneita. Päällekkäistä työtä ei tehdä. (Invalidiliitto/ESKE)
- Viranomaisista tärkeitä yhteistyötahoja ovat THL (esimerkiksi Ikäohjelma, FINGER-toimintamalli, kansallinen muistiohjelma) ja STM (ikäntyneiden palvelut). Muistiliitto on mukana vammaisfoorumilla ja tekee yhteistyötä vammaisjärjestöjen sekä ikäntyneiden järjestöjen kanssa. Muistiliitto on ainoa järjestö, joka toimii vain muistisairaiden ja heidän omaistensa kanssa. Omaishoitajaliitolla on paljon samaa kohderyhmää ja paikallisyhdistykset tekevät paljon yhteistyötä. Toiminnallisesti ei ole kovin paljon päällekkäistä. (Muistiliitto)
- SUMU toimii valtakunnallisesti, moniammatillisesti ja vapaaehtoisuuden periaatteella. Tilauskoulutukset ovat linkki kuntiin ja oppilaitoksiin. Valtakunnallinen muistifoorumi järjestetään vuosittain yhdessä Helsingin yliopiston kanssa. Hankkeissa SUMU on tehnyt yhteistyötä monen toimijan kanssa

(Ikäinstituutti, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli, Omaishoitajaliitto, paikalliset muistiyhdistykset, oppilaitokset jne.) Muistiliiton kanssa on tehty välillä yhteistyötä. Toimintatavat yhdistyksillä ovat erilaisia ja molempien toimintakenttä on selkeä. (SUMU)

- Toiminta perustuu yhteistyöhön eri tahojen kanssa. VALLI ry on perustanut ja koordinoi järjestöjen digiverkostoa ja teknologiaverkostoa. Liitto on mukana järjestämässä vuosittaisia Vanhusneuvosto-päiviä. Omalle järjestölle toimintakenttä ja työnjako on selkeä. Aina on varaa parantaa työnjakoa ja yhteistyötä. (VALLI)
- Yhteistyötä tehdään sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. ARA:n ja Valtiokonttorin kanssa on tiivis yhteistyö avustuksiin liittyen. Korjausneuvojat ovat verkostoituneet hyvin paikallisesti/alueellisesti vanhustyötä tekevien kanssa. Neuvontajärjestöjen ja muiden neuvontatahojen kanssa tehdään yhteistyötä, mutta osalla rahoitus ei ole jatkuvaa. Jatkuva rahoitus tekisi verkostotyöstä hedelmällisempää. Neuvontakentällä on mieluummin resurssipulaa kuin päällekkäisyyksiä. (VTKL)
- Yhteistyökumppanina ovat olleet alkuvaiheessa kunnan kotihoito, turvapuhelinvalmistaja, Kiinteistöliitto, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, Länsi-Suomen pelastusalan liitto, Omakotiliitto, nyt myös Varsinais-Suomen Kiinteistöliitto ja Varsinais-Suomen isännöitsijät. SPR:n Tapaturmien ehkäisyverkoston kanssa on tehty paljon yhteistyötä. Ei päällekkäisyyksiä muiden toimijoiden kanssa. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Teemme yhteistyötä kaikkien mahdollisten toimijoiden kanssa. Toimintakenttä ei ole selkeä ja tietoa ei ole aina helppo löytää. (Kiinteistöliitto)
- Yhteistyö on erittäin tärkeää. Teemme laaja-alaista yhteistyötä vapaaehtoistoimijoiden kanssa useammalla sektorilla. Yhteistyöstä on hyviä kokemuksia. Jonkin verran on päällekkäisyyttä Suomen Kylät ry:n kanssa, joka käynnistänyt myös vastaavaa toimintaa. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Vanhusneuvostoilla on tietoa asumisen ennakoinnista, mutta tietoa siitä, miten he jakavat tietoa muille kuntalaisille, ei ole meillä tiedossa (ESSOTE)
- IHANA-hankkeen yhteistyötahoina ovat mm. paikallinen vuokratyöryhmä, vanhusneuvosto ja Kiinteistöliitto Keski-Suomi. Jyväskylässä on aktiivinen vanhusneuvosto ja vanhusjärjestöjä. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- Karinaranta-työryhmässä on tehty yhteistyötä vanhuspalveluiden työntekijöiden kanssa. Perhehoidon työryhmässä on asiantuntijat Perhehoitoliitosta ja Varsinais-Suomen perhehoitoyksiköstä. Vanhusneuvostoa pidetään ajan tasalla. Tietoa muiden tahojen, kuten järjestöjen tekemisestä ei ole tarpeeksi, mistä voi syntyä päällekkäistä tekemistä. (AVARA-hanke/Turku)

3.6 Tietolähteet ja viestintämateriaali ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa

Useimmat järjestöt hyödyntävät ikääntymisen asumisen ennakoinnin tietolähteinä ympäristöministeriön, ARA:n ja Vanhustyön keskusliiton materiaaleja. Lisäksi viestintämateriaalina käytetään järjestöjen omia materiaaleja sekä yhteistyötahojen tuottamia aineistoja ja verkkosivuja. Kaikki järjestöt tuottavat omaa materiaalia. Joidenkin vastaajien mielestä järjestöjen oma viestintäaineisto kaipaa päivitystä, eikä tähän työhön ole ollut resursseja. Järjestöt käyttävät jonkin verran myös kuntien ja työryhmien tuottamaa tietoa.

Järjestöt levittävät tietoa asumisen ennakoinnista monikanavaisesti; nettisivujen ja sosiaalisen median kautta sekä jäsenlehtien ja -tiedotteiden, uutiskirjeiden, esitteiden, muistilistojen, oppaiden ja videoiden sekä koulutusten avulla.

Järjestöjen mainitsemat ja käyttämät keskeisimmät tietolähteet ikääntyneiden asumisesta:

- [Ikääntyneiden asuminen > Ikääntyneiden asuminen \(ymparisto.fi\)](#)
- [Ikääntyneiden asuminen - Ympäristöministeriö](#) (Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman sivu)
- [Korjausavustukset \(ara.fi\)](#)
- [Avustus ARA-vuokra-asuntojen korjaamiseksi ikääntyneille soveltuviksi](#)
- [Esteetön Suomi 2017 \(ara.fi\)](#)
- [Etusivu - Vanheneminen.fi](#)
- [SAAennakoida - AsumisenApu](#)
- [Esteettömyyskeskus ESKE | Invalidiliitto](#)
- [Korjausneuvonta | Vanhustyön keskusliitto | Arvokas vanhuus on ihmisoikeus. Aina. \(vtkl.fi\)](#)
- [Muistava-työkalu | Hoitotyön tutkimussäätiö & Muistiliitto](#)
- [HHK-tarkistuslista_2018_tulostettava.pdf \(muistiliitto.fi\)](#)
- [Varsinais-Suomen Muistiyhdistys ry - Turvallisesti kotona \(muistiturku.fi\)](#)
- [Muistiystavallisen ympariston pikaopas web.pdf \(muistiliitto.fi\)](#)
- [Erityisryhmien asumisturvallisuus - SPEK](#)

3.7 Tuen tarve järjestöjen toiminnan vahvistamiseksi ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa

Ympäristöministeriöltä kaivataan tukea tiedottamiseen ikääntyneiden asumisen ennakoinnista. Järjestöjen roolia aiheeseen liittyvässä jäsen- ja asiakasviestinnässä ehdotettiin parannettavaksi toimenpideohjelman kautta.

Haastatteluissa tuli esiin, ettei järjestöjä ja niiden osaamista hyödynnetä riittävästi. Peräänkuulutettiin enemmän verkostoitumista ja yhteistyötä sekä ikääntyvän väestön asenteisiin vaikuttamista asumisen ennakoinnissa. Haastateltavat esittivät perustettavaksi ikääntyneiden asumisen ennakointiin perehtyneiden tahojen ”järjestöverkostoa” tai yhteistyöfoorumia. Sen kautta ajankohtaistiedottamista ja yhteistyötä on mahdollista tehostaa. Yhteisellä foorumilla kohderyhmän näkemysten ja kokemusten jakaminen tapahtuu kattavasti ja ajantasaisesti. Ikääntyneiden asunusratkaisuihin tähtäävän toiminnan kehittämiseksi ja resurssien käytön tehostamiseksi on eri tahojen keräämää tietoa, kokemuksia ja osaamista pyrittävä jakamaan ja hyödyntämään. Myös kokemukset huonoista ratkaisuisista ovat kehittämistyön kannalta arvokkaita. Ministeriöltä toivottiin jatkossa vielä enemmän viestintää toimenpideohjelman toteuttamisesta ja hankkeiden tuloksista ja haasteista. Myös järjestöjen tekemää alueellista yhteistyötä korostettiin.

Haastateltavat kokivat, että tietoa on valtavasti, mutta haasteena on, miten se saadaan koottua yhteen ja levitettyä paremmin. Siksi esitettiin koordinaatiota asumisen ennakointiin ja varautumiseen liittyvän tiedon kokoamisessa, sillä monet kokivat tiedon olevan tällä hetkellä kovin hajallaan. Kokoamalla olemassa oleva tietoa ja aineistoja niitä saataisiin hyödynnettyä paremmin.

Ministeriöltä toivotaan tukea myös järjestöjen vaikuttamistyöhön. Monet haastatellut kaipasivat ympäristöministeriöltä/toimenpideohjelmasta maksutonta viestintämateriaalia ja koulutusta ajankohtaisista asioista. Jotkut kaipasivat myös tukea oman tiedotusmateriaalin tuottamiseen tai päivittämiseen.

Järjestöt toimivat lähellä ikääntyviä ja ovat merkittävässä roolissa tiedon jakamisessa. Kunnilla on suuri vastuu ikääntyvien asumisen järjestämisessä. Siksi ehdotettiin kunnille suunnattua tiedottamista järjestöjen toiminnasta. Ihannetilanteessa järjestöjen tietämys ja osaaminen hyödynnetään tehokkaasti ja hyvät esimerkit levitetään kuntiin ja edelleen kehitettäväksi yhteistyössä kuntien ja iäkkäiden itsensä kanssa.

Apua kaivataan myös esimerkiksi taloyhtiöiden ja rakennuttajien tietoisuuden ja ymmärryksen lisäämiseksi ikäystävällisistä asunnoista ja asuinympäristöistä sekä esteettömyyskorjauksista.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Voimme osaltamme levittää toimenpideohjelmaa koskevaa tietoisuutta. Järjestörakenteemme kautta on hyvät kanavat siihen. Yksin järjestöjen voimavaroin ei tiedon jalkauttaminen ole kuitenkaan toteutettavissa. Tueksi tarvitaan vahvaa valtion, ARAn ja Kuntaliiton kumppanuutta. Tätä yhteistointia tulee koordinoita viranomaisten taholta. Ohjelma on hyvä, mutta sen velvoittavuus heikko. (Eläkeliitto)
- Ministeriöltä kaivataan viestinnällistä tukea; mitä toimenpiteitä on tulossa ja mitä ihmiset voisivat tehdä, mitä palveluita/etuuksia on mahdollista saada jne. Viestintäaineiston olisi hyvä olla selkeää, ymmärrettävissä muodossa ja helposti lähetettävissä jäsenistölle. Järjestöjen roolien selkeyttämistä ja näkyväksi tekemistä tarvitaan. Kaivataan enemmän tietoa siitä, mitä tapahtuu ja mitä kukin järjestö tekee, jotta voidaan tiedottaa edelleen jäsenistölle. (Eläkeläiset ry)
- Kaivataan tiedottamista toimenpideohjelman käytännön toteuttamisesta, esimerkiksi hankkeiden onnistumiset ja haasteet. Halutaan pysyä ajan tasalla siitä, miten uudet ratkaisut ikääntyneiden asumisessa toimivat. Olisi tarve, että järjestöjen arjessa tekemä työ, toiveet ja näkemykset kootaan ja tuotetaan ajantasaista tietoa. Uuden tiedon perusteella voidaan muokata tavoitteita ja tarkentaa tahtotilaa siitä, miten ikääntyvien asumista tulisi edistää. (EKL)
- Ikäihmiset tarvitsevat asiantuntevaa, luotettavaa ja ymmärtävää palvelua voidakseen ennakoita tulevaa asumisratkaisuaan. Järjestöjen roolia viestinnässä voisi parantaa toimenpideohjelman kautta. Ehkä jonkinlainen ”järjestöverkosto” ajankohtaistiedottamisessa voisi toimia. (Senioriliike)
- Ympäristöministeriöllä voisi olla tieto-/ideapankki, jossa esitellään erilaisia asumismuotoja ja vinkkejä siitä, miten asioita voidaan järjestää eri tavoin. Rohkaistaisiin ikäihmisiä miettimään asumisen ratkaisuja ajoissa. Toiminta riippuu järjestöjen omasta aktiivisuudesta. Jos halutaan vaikuttaa, pitää olla aktiivinen. Resurssit ovat pienet, joten pitää priorisoida asioita. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Ehkä suurin pullonkaula on julkisuuden puute ja tiedottaminen, että ihmiset osaisivat noteerata asian hyvissä ajoin. Tähän olisi hyvä liittyä myös motivoivia elementtejä. Kun ennakointi saa julkisuutta enemmän, niin ihmiset osaavat hakea mm. palveluamme ja ylipäätään syntyä motivaatiota toimia. Olemme mielellämme kuulolla, mitä tässä tapahtuu. Tietääksemme tällaista toimintaa ei kovin paljoa ole, ainakaan järjestöpohjalla. Mielellämme kerromme kokemuksistamme ja tekemisistämme aiheeseen liittyen. Osan järjestöjen rooli voisi olla tiedottaminen asiasta ja sen merkityksellisyydestä. Osa järjestöistä voisi neuvoa, ja tässä sivujamme [SAAennakoida - AsumisenApu](#) voi käyttää vapaasti ja olemme valmiita kehittämään niitä tarpeen mukaan siten, että niitä voidaan hyödyntää mahdollisimman laajasti. (Asumisen Apu)
- Kaivataan uusia tapoja tuottaa tietoa, esimerkiksi asumisen turvallisuudesta YouTube -videoilla. Muistisairaiden asumisratkaisusta puhuminen ja esille ottaminen on tärkeää. Järjestöt olisi hyvä ottaa mukaan pöytiin, joissa puhutaan näistä asioista (esimerkiksi vanhusneuvostot, työryhmät). Järjestöille olisi hyvä olla foorumi, jossa tuoda esille kohderyhmän asioita ja näkemyksiä. Järjestöillä on paljon tietoa ja suora yhteys kohderyhmään, jolta saadaan keskusteluissa ja tapaamisissa palautetta ja tietoa, mitä viedä eteenpäin. (Helsingin muistiyhdistys)

- Näkemysten vaihtaminen ja yhteisen kehittämisen jatkaminen ovat odotuksissa. Koordinaatio on tarpeen ja sillä saataisiin myös näkyvyyttä. Eri kehittämishjelmat ovat jatkumona hyviä. Olemassa olevaa tietoa voidaan hyödyntää ja rakentaa sen päälle uutta. Toiveena on rahoituspuhjan turvaaminen siten, että pystytään levittämään tietämystä, osaamista ja hyvät esimerkkejä kuntiin sekä kehittämään niitä edelleen yhteistyössä kuntien ja iäkkäiden kanssa. (Ikäinstituutti)
- Kaivataan yleistajuista, helposti ymmärrettävää neuvontamateriaalia vanhuksille ja omaisille ja myös asenteisiin vaikuttamista. Olisiko ympäristöministeriöllä auktoriteettia viedä viestiä taloyhtiöihin päin ja lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä esteettömyyskorjausten suhteen. Asumisasiat liittyvät monen järjestön toimintakenttään, joskin tulokulma sekä jäsenten tarpeet vaihtelevat. Yleispätevälle tiedolle, kuten asumisen tietopakettile, on tarvetta. Kukin järjestö osaisi neuvoa hieman laajemmin, kuin vain omasta näkökulmastaan. Yhtenäistä linjaa siitä, mitä pitäisi huomioida järjestöjen omassa työssä, tarvitaan. Kuntien informoiminen omasta toiminnasta on myös tärkeää. Kuntien vastuu ikääntyneiden asumisen järjestämisessä on iso. Tietoa ja apua ratkaisujen tueksi tarvitaan, jotta koti saadaan turvallisesti ja esteettömäksi. (Invalidiliitto/ESKE)
- Muistiliitolla on intoa yhteistyöhön ja halua olla mukana pohtimassa, koska asia on monitahoinen ja liitolla asiantuntemusta. Hyvää materiaalia neuvontaan ja ohjaukseen tarvitaan. Välimuotoisen asumisen edistämistä ja satsausta asuntojen ja asuinympäristöjen laaja-alaiseen esteettömyyteen ja säästettävyyteen (eli muisti- ja ikäystävälliseen elinympäristöön ja yhdyskuntarakenteeseen) tarvitaan. Muistiaktiivien kokemustiedon hyödyntäminen ja vuoropuhelu on tärkeää valtakunnallisesti ja maakunnallisesti. Konkreettista ministeriö-kunta-järjestö-yhteistyötä tarvitaan: valitaan kehittämissuhteita, jota lähdetään yhdessä työstämään. Tietoa on valtavasti, mutta haasteena on, miten tietoa saadaan koottua yhteen ja levitettyä paremmin. Voisiko ministeriö koota tietoa. (Muistiliitto)
- YM:n [Opas ikääntyneen muistioireisen kodin muutostoihin \(helsinki.fi\)](https://www.helsinki.fi/opas-ikääntyneen-muistioireisen-kodin-muutostoihin) vuodelta 2007 on tarpeen päivittää. Muistisairauteen liittyviin ominaisuuksiin, kuten näkemiseen, hahmottamiseen ja ymmärtämiseen liittyvää tietoa tarvitaan lisää. (SUMU)
- Kaivataan kohdennettua viestintää ja tiedottamista, esimerkiksi infopaketteja paikallisyhdistyksille ja palvelutaloihin. VALLI voi levittää ajantasaista tietoa jäsenistölle. Kotihoitoon tarvittaisiin jonkinlaista hankerahoitusta; mitä voisimme tehdä tämän asian eteen esimerkiksi digitaalisuuden osalta. Osalla jäsenistämme on kotipalvelutoimintaa. (VALLI)
- Kaivataan tukea tiedottamiseen; korjausneuvonta ja ARAn avustukset. Perusrahoituksen jatkuvuuden turvaaminen on tärkeää. Se parantaisi verkostojen toimintaa ja tehokkuutta, kun yhteisiä suunnitelmia voidaan tehdä pitkällä tähtäimellä. (VTKL)
- Yhdistykset ovat jääneet vähälle huomiolle ja osittain unohdettu. Rahoitus on kohdistettu kunnille, ei yhdistyksille. Yhdistysten osaamista ei hyödynnetä täydellä teholla. Olisi hyvä koota foorumi, jossa voidaan katsoa tätä asiaa eri näkökulmista ja toimijat toimisivat yhdessä. Voitaisiin tehdä tehokkaampaa yhteistyötä. Olisi hyvä saada koordinoitua alueellisesti yhteiseen käyttöön ja voimavaroja sekä resursseja yhdistettyä. Toisaalta tarvitaan keskustelua siitä, mitä kukin tekee ja voidaanko tehdä asioita yhteistyössä niin, että saadaan enemmän irti. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Tarvitaan selkeää tietoa ja malliesimerkkejä hyvistä kokemuksista, selkeä infopaikka mistä löytyy materiaalia aiheesta. Tietoa ja kokemuksia pitää jakaa, myös huonoja ratkaisuja onnistumisten lisäksi. Alueellisesti pitää saada yhteistyö pelaamaan ehdottomasti. Tietoa on liian hajalla tällä hetkellä. Konkreettista apua/ideoita asiasta viestimiseen. Valmista materiaalia ja asiantuntijoita käyttöömmme, esim. tapahtumiin. (Kiinteistöliitto)
- Toivotaan taloudellista tukea viestintään. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue toivoo hankkeiden yhteistä webinaaria, missä voidaan käydä läpi hankkeiden kuulumisia. Valtakunnan tason viestintää tarvitaan hankkeiden jälkeen ikääntyneiden asumisen kehittämisestä kunnille, koska ne ovat hyvin usein tilojen omistaja. Järjestöille tulee olla ilmaista tietomateriaalia ja koulutusta. Järjestöt ovat lähellä kuntalaisia ja voivat olla merkittävässä roolissa tiedon jakamisessa. (ESSOTE)
- Ikääntyneiden asumisen ennakointiin liittyvien asioiden tiedostaminen ja viestintä ennakoinnista on tärkeää. Asian pitäminen esillä. Voisiko olla ”ikäystävällisyys huomioitu”-merkki kerrostalon seinässä? Haaste rakennusteollisuudelle uudisrakentamisen suuntaan on kehittää vapaaehtoinen sertifiointi, vrt. Joutsen merkki. Asiat pitäisi saada käännettyä positiiviseksi. Ei pelottelua, vaan tekoja, joilla voi edistää sitä, että voi asua kotona pidempään. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- Toiveena, että YM voisi lisätä tiedotusta senioriasumisen tuottajille/toimijoille ja kannustaisi saavutettavaan tiedottamiseen asumisen kohteista, joista moni on ARA-kohde. Välimuotoisessa asumisessa toiminnan koordinoimiseksi tarvitaan esimerkiksi järjestökoordinaattori, ettei tule päällekkäisyyksiä ja järjestöjä kohdellaan tasapuolisesti. Järjestöt ovat tärkeitä tiedon tuottajia ja välittäjiä omille kohderyhmille. (AVARA-hanke/Turku)

3.8 Muita huomioita ikääntyneiden asumisen ennakoinnista

Järjestöt nostivat haastatteluissa ja työpajoissa esille oman toimintansa lisäksi myös ikääntyneiden asumisen ennakointiin liittyviä asioita.

Asumisen taloudellisen puolen vaikutus ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa otettiin esille. Ehdotettiin tukijärjestelmien uudistamista siten, että myös yksinasuvat pienituloiset voivat hyödyntää niitä asunnon remontoinnissa esteettömäksi ennakkoon. Ennakoinnin ja ikääntyvien asumisratkaisuja tukevien toimenpiteiden haasteeksi tai jopa esteeksi mainittiin asumisen hinnan eriytyminen. Kiinteistön arvon lasku vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ihminen pystyy muuttamaan asumuotoaan.

Ikääntyneiden asumisen ennakointia pidettiin myös eettisenä ja arvokysymyksenä. Nyt ennakointi ja varautuminen on järjestelmä- ja kustannussäätölähtöistä. Ikääntyvät tarvitsevat tietoa, ei pelottelua, jotta voivat olla aktiivisesti mukana asuntojen ja asuinympäristöjen suunnittelussa. Lainsäädäntö vaikuttaa monilla tavoin ikääntyneiden asumisen ratkaisuihin, joten lakiasiat on huomioitava kaikissa asumiseen ja sen uusiin muotoihin liittyvissä toimenpiteissä. Haastatelluilla oli huoli myös siitä, miten järjestöihin kuulumattomat ja syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyvät saadaan toimenpiteiden piiriin. Kaikki eivät pysty lukemaan eivätkä osaa käyttää sähköisiä kanavia. Kaikilla ei myöskään ole läheisiä auttamassa ja neuvomassa asumiseen liittyvissä ratkaisuissa.

Haastatteluissa nousi esiin myös rakentajien vastuu ja tiedonpuute ikääntyneiden asumisen tarpeista. Rakennusyrietykset eivät ole kiinnostuneita ikäystävällisestä ja esteettömästä rakentamisesta. Myös ne pitää innostaa mukaan toimimaan. Toisaalta keskustelua käytiin myös siitä, miten ikääntyvät saataisiin mukaan suunnittelutyöhön. Tarvitaan riittävästi asuntoja, joissa yksilölliset toimintakyvyn muutokset eivät estä hyvää elämää. Asuntotuotannossa on visioitava myös tulevaisuutta, eli sitä, kuinka paljon ikäihmisiä tulee olemaan ja miten he asuvat 30–40 vuoden päästä. Ikääntyvät itse tulisi aktivoida mukaan suunnittelu- ja kehittämistyöhön, sillä omassa kodissa asuminen on tärkeä hyvinvointia lisäävä tekijä.

Eläkeläis- ja seniorijärjestöt

- Iäkkäiden asuinympäristöt ovat hyvin erilaisia ja he eivät ole yhtenäinen ryhmä. Ei ole olemassa yhtä vastausta, jolla voitaisiin ratkaista iäkkäiden asuminen. Ne asiat, jotka edistävät hyvää ja saavutettavaa ympäristöä, hyödyttävät kaikkia ikäryhmiä. (Eläkeliitto)
- Myös ilmastonmuutos tulee huomioida ikääntyvien asumisen ennakoinnissa. Tulee kuumempia kesiä ja miten niihin varaudutaan. Kuinka saadaan riittävä jäähdytys erilaisiin asuntoihin, sillä ikääntyneet kärsivät helteestä. Pitääkö korjausavustuksen piiriin saada asunnon jäähdytys? (Eläkeläiset ry)
- Kotitalousvähennyksen uudistaminen siten, että myös yksinasuvat erittäin pienituloiset voivat hyödyntää asunnon remontoinnissa esteettömäksi ennakkoon. (EKL)
- Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmassa pitäisi kunnat velvoittaa järjestämään kaikille asuinneuvontaa tarvitseville asiantuntevaa palvelua. (Senioriliike)
- Yksin asuminen ja vanhusten yksinäisyys on ongelma. (SPF)

Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt

- Kokemustemme mukaan asia on tosi tärkeä. Kampanja asian merkityksestä olisi tarpeen. Ehdottomasti suurin este sille, että ihmiset ennakoisivat riittävän aikaisessa vaiheessa, on asenteellinen: kyse on siitä, että vanhenemista ei haluta ajatella, asia torjutaan ja lykätään eteenpäin. Tämä on vaikea asia, eikä pelottelemalla etene. Tähän pitäisi löytää jokin positiivinen näkökulma, ettei synnytetä vaan lisää torjuntaa. (Asumisen Apu)
- Liikkumisen helpottaminen on huomioitava asunnossa ja asuinympäristössä. Ympäristön on houkuttava liikkumaan. Digitaalisuuden ja tekniikan hyödyntäminen asumisen turvallisuuden edistämisessä on jäänyt viime aikoina taka-alalle. On paljon mahdollisuuksia ja kehitettävää. (Helsingin muistiyhdistys)
- Kaikki tietävät vanhenevansa ja tarvitsevansa apua lopussa. Nyt ennakointi ja varautuminen ovat järjestelmä- ja kustannussäästölähtöistä. Se ei nouse ihmisistä itsestään, heidän tarpeistaan ja halusta. Asumisen ennakointi ei onnistu normituksilla tai suosituksilla. Ikääntyvät on saatava mukaan suunnitteluun. (Ikäinstituutti)
- Taloyhtiöiden rooli on korostunut viime vuosina. Valveutuneet taloyhtiöt kysyvät neuvoa ja tilaavat esteettömyyskartoituksia yhteisiin tiloihin. Esteettömyysasetus määrittelee enemmän uudisrakentamista, korjausrakentamiseen jää tulkinnanvaraa. Vanhukset eivät tiedä minne ottaa yhteyttä, jos asiat eivät suju taloyhtiössä. (Invalidiliitto/ESKE)
- Maamme asuntopolitiikka on mustavalkoista. Tarvitaan erilaisia vaihtoehtoja. Välimuotoista asuimista on vähän. Ihmisen osallisuus asumisessa on tärkeää: mahdollisuuksien mukaan asukkaat mukaan asuntojen ja asuinympäristöjen suunnitteluun – osallistaminen. Asunnon lisäksi tarvitaan asuinympäristön suunnittelua siten, että se aktivoi liikkumaan ja toimimaan. (Muistiliitto)
- Omaishoitajilla ja terveydenhuollon ammattilaisilla on tietoa ja taitoa, jota voidaan hyödyntää asumisen onnistumisen ennakoinnissa. Omaishoitajien rooli on tärkeä ja lisäksi arjen onnistumisen näkemyksiä löytyy myös kokemustoimijoilta. Verkostossa [Kokemustoimintaverkosto - Kokemustoiminta](#) on muistisairaita ja heidän omaisiaan, jotka ovat käyneet kokemustoimijakoulutuksen. (SUMU)
- Turvallisuusnäkökulma on tärkeä. Turvallisessa asumisessa ja asuinympäristössä on huomioitava muun muassa valaistus ja ympäristö, jossa on alttiina esimerkiksi ryöstölle. Yksi näkökulma ikääntymiseen ja asumiseen on taloudellinen varautuminen. Digitalisaation myötä tulee mietittäväksi myös, miten osallisuus toteutuu. Kaikki ikäihmiset eivät pysty käyttämään digitaalisia järjestelmiä. (VALLI)
- ARA tarvitsee viestintäsunnitelman ja rahoitusta viestintään. Tällä hetkellä kunnat tiedottavat satumanvaraisesti korjausavustuksista. Voisiko kunnissa olla taho, joka vastaa kysymyksiin ja jakaa tietoa ikääntymiseen ja asumiseen liittyen. Tiedon saanti olisi tehtävä helpommaksi ja tiedon levittäminen nykyistä organisoidummaksi. (VTKL)

- Muistisairaiden turvallisuuden edistämiseen ja asumisen tukemiseen tarvitaan hankeyhteistyötä, samoin kuin myös asiakkaan arjen tukemiseen. Apua saadaan usein liian myöhään. Läheiset kokevat olevansa yksin ja vailla keinoja. Ennakointitoimenpiteillä saataisiin hyötyjä, jos niitä osattaisiin hyödyntää. Yhteistyössä on eniten ”kupruja”. Yksinasuvien muistisairaiden tavoittaminen on haasteellista. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

Asunto- ja rakennusalan järjestöt

- Ikääntyminen on kiinteistöalalla – ja muutoinkin – megatrendi, joka vaikuttaa suuresti tulevaisuuden palveluihimme ja päätöksiimme. Tähän pitäisi saada riittävästi konkreettista opastusta a) suunnittelijoille, b) urakoitsijoille c) taloyhtiöille d) asukkaille/osakkaille, kaikille esimerkinomaisia keinoja ottaa huomioon tulevat ikääntyvien ihmisten tarpeet kotona asumisen pidentämiseen. (Kiinteistöliitto)
- Valtakunnallisesti järjestettyä tiedottamista on mietittävä, ja miten se saadaan kohdistettua ikääntyneille. Kaikki eivät pysty lukemaan eivätkä osaa käyttää sähköisiä kanavia jne. (Omakotiliitto)

Kuntahankkeet

- Kiinteistön arvon lasku vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ihminen pystyy muuttamaan asumismuotoaan. Maaseututaajaman tulee itsekkin tehdä markkinointityötä saadakseen uusia asukkaita. Taajamien kulkureitteihin ja ulkoalueisiin tulee kiinnittää huomiota ja niitä tulee pitää kunnossa. Kiinnostavia, yhteisöllisen asumisen taloja tulisi rakentaa tai muodostaa jo olemassa oleviin kiinteistöihin. (ESSOTE)
- Vielä vaikea ymmärtää mitä ikääntyneiden määrän kasvu tulevaisuudessa tarkoittaa. Ei olla vielä herätty riittävästi ennakoimaan ja varautumaan asiaan. (Ihana-hanke/Jyväskylä)
- AVARA-hankkeessa on tavoitteena tehdä yhteistyötä monien tahojen kanssa, ei pelkästään kaupungin toimijat keskenään, vaan myös yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden sekä ihmisten kanssa. Kaupungin pitkäjänteinen suunnittelu ja ennakointi on tärkeää, mietitään tarpeita monipuolisesti ajoissa. Ikääntyvien asumisen lainsäädäntö laahaa jäljessä, kun kehitetään asiaa, joka tulee olemaan riippuvainen siitä, mitä lainsäädäntö tulee määräämään. (AVARA-hanke/Turku)

4. Työpajojen yhteenveto

4.1 Järjestöjen rooli ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa ja varautumisessa

Järjestöt lupautuivat tehostamaan tiedottamista, neuvontaa ja koulutusta ikääntyvien asumisen ennakoinnissa. Oman viestintä-, koulutus- ja muun materiaalin lisäksi jatkossa pyritään hyödyntämään myös muiden toimijoiden tuottamia materiaaleja sekä tekemään enemmän yhteistyötä tiedon levittämisessä ja tuottamisessa. Tietoa levitetään oman jäsenistön lisäksi kuntiin ikääntyvien parissa työskenteleville, vanhusneuvostoilta, suunnittelijoille, rakennuttajille ja urakoitsijoille.

Seuraavaksi on kirjattu työpajoissa käytyjen keskustelujen pääkohdat.

- Muistiluotsi-verkoston asiantuntijoiden täydennyskoulutusta pyritään järjestämään siten, että he pystyvät neuvomaan nykyistä enemmän asuminenasioista, esimerkiksi mitä asunnon muutostöitä voi tehdä, mistä on mahdollista saada rahoitusta ja neuvontaa muutostöihin jne. (Muistiliitto)
- Miten saada ihmisiltä itseltään tietoa niin, että se vastaa paikallisia tarpeita. On tärkeää, että on toimivat menetelmät saada iäkkäiltä tietoa kehittämistyön pohjaksi kunnissa ja valtion tasolla. Yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa on mahdollisuuksia viedä asiaa eteenpäin. (Ikäinstituutti)
- Yhteistyö viestinnässä ja tiedottamisessa muiden tahojen kanssa vaatii tehostamista. Muiden toimijoiden hyviä käytäntöjä jaetaan mielellään omia kanavia pitkin. Etsivän vanhustyön osaajaverkoston

kautta saadaan levitettyä tietoa asumisen ennakoinnista ja toisaalta tietoa iäkkäiltä heidän tarpeistaan ja toiveistaan. (VALLI)

- Muistiliitto on tehnyt erinomaisen tarkistusvihkosen. [HHK-tarkistuslista 2018 tulostettava.pdf \(muistiliitto.fi\)](#) Vastaavanlainen tarkistuslista kevyempien asumismuotojen vaihtoehdoista, kuten senioriasumisesta tukisi ikääntyvien asumisen ennakointia ja vaihtoehtojen vertailua. (AVARA-hanke, Turku)
- Jäsenlehden kautta pystytään jakamaan muiden tuottamaa tietoa. Voidaan järjestää tilaisuuksia, joissa keskustella asumisesta ja kuunnella paikallisten tarpeita ja toivomuksia. (Senioriliike)
- Korjausneuvontaa ja neuvonta- /viestintätyötä tehdään jatkuvasti. Ennakointiin ja varautumiseen liittyvä Vanheneminen.fi -hanke päättyi juuri ja tarkoitus käydä keskustelua, miten vanhuuteen varautumisen asiat jaetaan liitossa eri toiminnoille. Asuminen liittyy luontevasti korjausneuvontaan. (VTKL)
- Eläkeliitossa asumisen ennakointi on tulossa painopistealueeksi vasta strategiakauden loppupuolella, joten varsinaista työtä edunvalvonnan lisäksi ei aihepiiriin liittyen ole vielä tehty. On tärkeää selvittää, mitä muualla on tehty ja jalkauttaa olemassa olevaa laadukasta materiaalia ja tietoa. (Eläkeliitto)
- Toiveena on, että tulevaisuudessa olisi mahdollista käydä asioita henkilökohtaisemmin läpi. Muistisairaille esiin tulevia asioita ja oppaita on paljon, mutta asiantuntijan kanssa henkilökohtaisesti asioiden läpikäyminen auttaisi parempaan lopputulokseen. (Helsingin muistiyhdistys)
- EKL on nostanut asumisen ennakoinnissa esiin kotitalousvähennyksen tärkeyden asunnon muutostöissä. Yksin asuvat, pienituloiset ikäihmiset ovat hankalassa taloudellisessa asemassa. (Eläkkeensaajien keskusliitto)
- Tiedottaminen ja koulutus, sekä neuvonta esimerkiksi esteettömästä asumisesta ja asunnon muutostöistä on osa toimintaa, mutta ennakointi riittävän ajoissa on todella tärkeää. Erinomaiset Vanheneminen.fi verkkosivut ja hankkeen tuottamat materiaalit auttavat tiedon jakamisessa. Ennakoitavuutta toivotaan jatkossa lisää. (Invalidiliitto/ESKE)
- Miten saada suunnittelijat ja urakoitsijat mukaan asuntojen suunnitteluun ja rakentamiseen, jotta heti ei tarvita esteettömyyskorjauksia. Kiinteistöliitto tarvitsee kouluttajia, materiaalia, hyviä esimerkkejä jne., jotta päästään vaikuttamaan asenteisiin. (Kiinteistöliitto)
- Invalidiliitossa koulutetaan esteettömyyskartoittajia ja taloyhtiöiden kannattaa hyödyntää heitä tilanteen selvittämisessä [Esteettömyys- ja saavutettavuuskartoittajat | Invalidiliitto](#). Lisäksi koulutetaan suunnittelijoita, esimerkiksi arkkitehtipiskelijoita, jotta esteettömyystieto leviää. Tietoa ja asennemuutosta tarvitaan edelleen. (Invalidiliitto/ESKE)
- Kuntien vanhusneuvostojen ja vapaaehtoistoimijoiden informoiminen tärkeää, koska he levittävät tietoa edelleen. Syrjäkyliltä muuttavilla ei ole tietoa taajamien esteettömistä asumisvaihtoehdoista, sillä niiden markkinointi ei riittävä. Fyysisen esteettömyyden ohella tarvitaan sosiaalista esteettömyyttä; elinympäristön yhteisöllisyys on vetovoimaa ja turvallisuutta lisäävä tekijä. Yhteisöllisyyden kehittäminen on tarpeen jo suunnitteluvaiheessa. (ESSOTE)
- Esteettömyys ja asenteet ovat selkeä kehityskohde. Suunnittelijoiden ja rakennuttajien tietämyksessä on parantamisen varaa. ARA, ja myös VTKL, voisivat korjausneuvonnan sekä avustusten puolella ottaa enemmän roolia informoimisessa. (VTKL)

4.2 Lisäresurssit ja mahdollisuudet vahvistaa järjestöjen toimintaa asumisen ennakoinnissa

Pienten lisäresurssien kohdentamisessa lähes yksimielistä kannatusta sai yhteistyön tekeminen ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen teemojen tiedottamisessa sekä hajallaan olevan tiedon kokoamisessa ja koordinoimisessa. Voimavarojen ja resurssien yhdistäminen olisi myös resurssitehokasta. Vaikka asuminen on vahvasti paikallista ja toimenpiteet kumpuavat ikääntyvän yksilöllisistä tarpeista, varautuminen asumisen muutoksiin yhdistää kaikkia toimijoita.

- Etsivän vanhustyön toimintamallissa kehitetyn kunta-järjestö-yhteistyön laajentaminen asumisen ennakkointiin olisi hyödyllistä. Ikäteknologia-konstikopan, jossa on pieniä asumista tukevia apuvälineitä, edelleen kehittäminen on tärkeää. Televisioon iso tiedotuskampanja asiasta, jotta tavoitettaisiin iso joukko ikääntyviä. (VALLI)
- Voimavarojen ja resurssien yhdistäminen: Voitaisiin tehdä pilottihanke tai kokeilu, jossa ikääntymisen asumisen ennakkoinnin neuvontaa kehitettäisiin ja mukaan otettaisiin myös ikääntyneet itse kertomaan, millaista tukea ja neuvontaa he kaipaavat. Samalla järjestöt oppisivat toisiltaan ja vaikuttavuus paranisi. (Muistiliitto)
- On tärkeää miettiä, mitä voidaan konkreettisesti tehdä paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Yhteistyö järjestöjen ja kunnan välillä on tärkeää, kun halutaan informoida ikääntyviä. (SPF)
- Rajaisin aiheen ikääntyneiden omaan varautumiseen. Kannatan verkostoitumista ja yhteistyötä. Esimerkiksi voitaisiin koota yhteen olemassa olevat hyvät käytännöt ja neuvontamateriaalit jollekin neutraalille taholle, esimerkiksi ympäristöministeriön ikäasumisen sivuille. Verkostossa jaettaisiin koordinaatiovastuu sivujen päivittämisestä. Saataisiin ajantasaista, luotettavaa tietoa ikääntyneille itselleen. (Ikäinstituutti)
- Kannatan yhteistä hanketta. Asuminen on vahvasti paikallista, mutta varautuminen asumisen muutoksiin on yhdistävä tekijä. Tiedon saanti on olennaisen tärkeää ja viestintää tarvitaan. TV-mainos hyvä ajatus ja olemme mielellämme mukana tapahtumien järjestämisessä ja jäsenlehden kautta. (Senioriliike)
- Yhdessä tekeminen ja olemassa olevan tiedon hyödyntäminen tärkeä kehittämiskohde. Muutakin tiedottamista tarvitaan nettisivujen lisäksi. Asiaa on käsiteltävä ja tietoa jaettava hyvistä käytännöistä ainakin kahdella eri tasolla: kuinka pitkälle pärjää omaa kotia muokkaamalla ja milloin siirrytään palveluasumiseen (vieraamat ympäristöt ja niiden kanssa tutuksi tuleminen). (SUMU)
- Neuvontakentällä osalla toimijoista ei ole jatkuvaa rahoitusta ja se hankaloittaa yhteistyötä. Jatkuvuus olisi erittäin tärkeää. (VTKL)
- Vanhusneuvostojen roolia voisi vahvistaa ennakoivassa työssä. Olemassa olevan toimintakentän tukeminen ja vahvistaminen on tärkeää, kuten myös tiedottaminen ja tietoisuus oman roolin vastuista. (Eläkeliitto)

4.3 Ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin parantaminen järjestöjen yhteistyöllä

Järjestöjen välinen verkostoituminen ja yhteistyön lisääminen saivat sekä haastatteluissa että työpajoissa kannatusta. Verkostoituessa tutustutaan toisiin alan järjestöihin, ja mitä paremmin tunnetaan yhteistyökumppaneiden toimintatavat ja osaamisalueet, sitä hedelmällisempää yhteistyö on. Yhteistyö on myös resurssitehokasta, kun päällekkäistä tekemistä saadaan karsittua ja voimia yhdistetään. Työpajoissa nousi esiin ehdotus järjestöjen yhteishankkeesta, jossa koottaisiin tietoa ja kokemuksia yhteiselle alustalle sekä mahdollisesti keskitettäisiin neuvonta- ja tiedotustoimintaa. Työpajoissa mietittiin myös hankkeen koordinoitavuuksia ja keskusteltiin jaettuun vastuuseen liittyvistä riskeistä sekä yhteistyön rahoituksesta.

Työpajoissa todettiin, että jo olemassa olevia verkostoja ja yhteyksiä, esimerkiksi kuntien viranomaisiin ja vanhusneuvostoihin, kannattaa hyödyntää. Järjestöjen paikallistason toimijoilla on usein suhteita kuntiin. Paikallisen yhteistyön käynnistäminen on helpompaa, kun kuntatoimijat ovat ennestään tuttuja. Kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä kannattaa tavoitella tilannetta, jossa ikäasumisen kysymykset ja asumisen ennakkointi saadaan nostettua kuntien strategioihin osana monimuotoista asumista. Kunnissa, joissa ikääntyneiden asumisen ennakkointi sisältyy strategiaan, on järjestöillä hyvät lähtökohdat tehdä tunnetuksi ja toteuttaa omaa toimintaansa ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa. Yhteistyöstä hyötyvät myös kunnat, sillä kun järjestöjen potentiaali tunnetaan, sitä osataan arvostaa ja hyödyntää.

Tärkeä työpajoissa esiin noussut järjestöjen toiminnan kehittämiskohde liittyi ikääntyvien aitoon tahtotilaan ja motivaatioon varautua ennalta asumisjärjestelyihin jo ennen kuin niille on varsinaista tarvetta. Asumisen ennakointi voitaisiin sisällyttää esimerkiksi eläkeläis- ja muiden järjestöjen organisoimille eläkkeelle jäävien valmennuskursseille. Ikääntyvien ihmisten omaehtoista ennakointia pitäisi muutenkin saada järjestöjen tuella ja toiminnalla vahvistettua. Toiminnalla tulisi pyrkiä myös vaikuttamaan kannustavalla otteella ikääntyvien kansalaisten asenteisiin ja lisätä heidän motivaatiotaan ennakoivaan toimintaan asumisratkaisujen saralla. Tästä ei vielä syntynyt konkreettista toimenpide-ehdotusta.

- Vahvasti liputan verkostoitumisen ja yhteistyön puolesta. On olemassa Valtaa vanhuus –verkosto [Valtaa Vanhuus](#), jossa aika moni valtakunnallinen vanhusalan järjestö on mukana. Etsivän vanhustyön -toimintamallia yhteistyöstä kuntien kanssa voitaisiin hyödyntää. (VALLI)
- Yhteistyö yksittäisten kuntatyöntekijöiden kanssa ei ole riittävä tavoite, vaan pitää pyrkiä yhteistyöhön mahdollisimman ylätasolta lähtien ja saada ikäasumisen kysymykset ja asumisen ennakointi osaksi kuntien strategioita. (AVARA-hanke/Turku).
- Yhteistyö kuntien kanssa valtakunnallisesti haastavaa. Paikallisesti onnistuu paremmin, kun toimijat tuntevat toisensa. Jos tavoitteena on viedä jotain yhtenäistä, ylemmän tason viestiä valtakunnan tasolla hyväksi toimintatavoiksi kuntiin, niin Kuntaliiton kautta saadaan yhteydet kuntiin. (Ikäinstituutti)
- Hyvä pohja työlle, kun tunnemme toistemme toimintaa. Kuntayhteistyön osalta koko Suomea ei pysyttyä ottamaan haltuun kerralla. Järjestöjen paikallistason toimijoilla on jo valmiiksi suhteita kuntiin, joita voidaan hyödyntää. Pitää mennä paikallistasolle, jotta saadaan vaikuttavuutta. Se on tärkeää, että joku koordinoi ja kutsuu koolle jne. Niissä kunnissa, missä ikääntyneiden asumisen ennakointi on nostettu strategiaan, on valmiimpi maaperä. Kuntien erilaisuus ja sen myötä yhteistyö vaihtelee. (Muistiliitto)
- Yhteistyö voi olla hyvää käytännön tasolla, vaikei se olisi strategiassa. Pitäisi kuitenkin olla läpileikkaavia teemoja riippumatta siitä kuka asioita hoitaa tai vaihtuuko viranhaltija, ettei se vaikuta yhteistyöhön. Tarvitaan yhteinen tahtotila ikääntyvien asumisen järjestämisessä. Turussa vanhusneuvosto on tehnyt aloitteen asumiskoordinaattorista, joka voisi olla ylläpitämässä ikääntyneiden asioita ja verkostoa järjestöjen suuntaan. (AVARA-hanke/Turku)
- Valtaa vanhuus -liike on saanut paljon näkyvyyttä yhteisellä toiminnalla vähillä varoilla. Vanhusneuvostot ja kuntien kanssa tehtävä yhteistyö on nostettava esille. Vanhusneuvostojen kautta hyvä saada myös ikäihmiset ja heidän osallisuuden kokemuksensa mukaan asumisen ennakointiin. Ei tehdä työtä ikäihmisten puolesta vaan tehdään yhdessä. (Senioriliike)
- Tiedottaminen ja viestintä ikuinen ongelma. Yhteistyötä voisi parantaa ja resursointia tehostaa esimerkiksi yleishyödyllisellä tiedotushankkeella. (VTKL)
- Kolmannen sektorin rooli on täydentää julkista sektoria, mutta toisinaan kunnat sysäävät järjestöille liikaa vastuuta tai sitten eivät osaa hyödyntää niitä lainkaan. Yhteistyö ja verkostot ovat todella tärkeitä ja toiveena olisi, että kuntien virkamiehiä veloitettaisiin ottamaan mukaan myös kolmannen sektorin toimijoita. (Kiinteistöliitto)
- Kaupunkiorganisaation näkökulmasta Jyväskylässä on tehty paljon yhteistyötä ikääntyvien asumisessa, asumisen ennakoinnissa ja varautumisessa sekä asuinympäristön tarkastelussa kaupungin virkamiesten, hankehenkilöiden ja järjestöjen kesken. IHANA-hanke ollut foorumi, minkä kautta viety yhteistä asiaa eteenpäin. (IHANA-hanke/Jyväskylä)
-

4.4 Järjestöjen viestinnän lisääminen ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa

Järjestöjen yhteistä ja samansisältöistä viestintää pidettiin tärkeänä. Järjestöillä on laajat viestintäkanavat, joita voidaan hyödyntää ikääntyneiden asumisen ennakointiin liittyvässä tiedottamisessa. Viestinnän monikanavaisuuden tärkeyttä korostettiin ja tuotiin esiin se, että viestinnän piiriin olisi saatava myös järjestöihin

ja yhteisöihin kuulumattomat ja syrjäytymisvaarassa oleva henkilöt. Sähköinen materiaali ja sosiaalinen media eivät tavoita kaikkia ikääntyviä tai heidän läheisiään, joten tarvitaan myös perinteistä viestintää (TV, radio, lehdet). Todettiin, että on tärkeää tuottaa sekä sähköistä että kirjallista materiaalia ja sellaista tietoa, joka todella kohtaa kohderyhmän. Henkilökohtaisen neuvonnan tarve on ilmeinen ja monet ikääntyvät toivovat sitä, mutta palvelun tarjoaminen vaatii järjestöiltä resursseja. Myös kuntapäätäjät ja kunnan viranhaltijat tarvitsevat tietoa asumisen kysymyksistä, esimerkiksi vastaavaa kuin Ikäinstituutti on tuottanut Eduskunnan ikäverkostolle.

- Järjestön sisäisen viestinnän kautta tiedotusta yhdistyksille viestintäsuunnitelmasta: kirjallista materiaalia, extranet, uutiskirje, erilaiset tilaisuudet ja koulutukset, sosiaalisen median kanavat sekä jäsenlehti. (Muistiliitto)
- Ei tavoiteta suoraan ikäihmisiä, mutta tavoitetaan esimerkiksi eduskunnan ikäverkostoa ja paljon kuntien ammattilaisia koulutusten ja verkostojen kautta. Uutuutena on tulossa ikäihmisille suunnattu uutiskirje, jossa levitetään tietoa yhteistyöjärjestöjen hyvistä käytännöistä, oppaista jne. Tulevaisuudessa toivon yhteisjulkaisuja, etteivät kaikki järjestöt tee omiaan, vaan tiivistetysti yhteistä tietoa jostain teemasta. Tulisi omistajuuden tunne ja näin tieto leviäisi paremmin jokaisella tasolla. (Ikäinstituutti)
- Tiedon levittämisen koordinointi siten, etteivät eri tahot levitä lähes samansisältöistä tietoa. Huolena on, miten tavoittaa paremmin ne ihmiset, jotka eivät kuulu yhdistyksiin ja järjestöihin, eivätkä osaa hakea tietoa. (SUMU)
- Järjestökenttä on loistava foorumi laajaan vaikuttamiseen ja tiedon levittämiseen ja hyödyttää laajasti kohderyhmää ja toimijoita asumisen parissa. (AVARA-hanke/Turku)
- Yhteistiedottaminen on hyvä idea. Järjestöillä on laajat viestintäkanavat. Myös ammattilaiset hyödyntävät järjestöjen tuottamaa viestintää. Poikkihallinnollinen tiedottaminen, esimerkiksi ministeriöiden välisistä rajapinnoista ja missä ne tekevät yhteistyötä asumisen asioihin liittyen. (AVARA-hanke/ Turku)
- Saavutettavuuden kannalta on tärkeää, että nettiin viety materiaali on tarpeen vaatiessa helposti printattavaa ja mahdollisesti jaettavissa postilaatikkoon. (Ikäinstituutti)
- Tärkeä yksityiskohta, printattavuuden lisäksi, on saavutettavuus. (Muistiliitto)
- Olemassa olevan materiaalin käyttö kunkin järjestön omissa koulutuksissa ja projekteissa eri tahoille takaa yhdenmukaisen viestinnän ja ihmisten yhdenvertaisuuden sekä helpottaa huomattavasti järjestöjen työtä. (Eläkeliitto)
- Kaikki ikääntyneet eivät pysty hyödyntämään digitaalista materiaalia eivätkä kaikki ole sosiaalisesti aktiivisia. Osalle ainoat kanavat ovat TV, radio ja lehdet. Perinteinen viestintä on kallista, mutta pelkästään sähköistä viestintää ei voida käyttää. Suuri osa viesteistä menee perille myös tuttujen ja omaisten kautta. Valmista asumiseen liittyvä materiaalia esimerkiksi ympäristöministeriön kautta kaivataan lisää. (VTKL)
- Tietoa kaivataan myös sähköisessä, helposti löydettävässä muodossa. Läheisten rooli muistisairaiden asioiden hoidossa korostuu. Haasteena on, miten neuvontamateriaali saadaan sellaiseen muotoon, että se vastaa käyttäjien tarpeisiin. Yksilöllistäkin neuvontaa tarvitaan. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona-hanke)
- Monenlaista tietoa on olemassa ja sitä on osattava tarjoilla kohdennetusti. ESKE voi valtakunnallisena järjestönä jakaa tietoa sekä painettua materiaalia paikallisyhdistysten ja vanhusneuvostojen kautta sekä erilaisissa tapahtumissa, jotta tieto leviää mahdollisimman laajalle. (Invalidiliitto/ESKE)
- On tärkeää tuottaa sekä sähköistä että kirjallista materiaalia ja tietoa, joka oikeasti kohtaa kohderyhmän. (Eläkeliitto)

- Muistiyhdistykset järjestävät paljon oikeudelliseen ennakkointiin liittyvää neuvontaa, esim. tilaisuuksia edunvalvontaan ja hoitotahtoon liittyen. Ne ovat todella suosittuja. Varmasti voisi kokeilla myös asumisen ennakkointiin liittyviä tilaisuuksia, vaikka järjestöjen yhteistyönä. (Muistiliitto)
- Muistiliiton Tarkistuslista muistisairaille ja läheisille- Työkaluja asuin- ja hoivapaikan valintaan ja arviointiin on erinomainen esimerkki tarkistuslistasta. Tällaista mallia voisi soveltaa myös asunnon ja asuinympäristön ikä- ja muistiystävällisyyden arviointiin. (AVARA-hanke/Turku)
https://www.muistiliitto.fi/application/files/1615/3354/8361/HHK-tarkistuslista_2018_tulostettava.pdf
- Myös kuntapäätäjät ja kunnan viranhaltijat tarvitsevat tietoa asumisen kysymyksistä. Esimerkiksi tämän tyyppistä, jota Ikäinstituutti on tuottanut Eduskunnan ikäverkostolle. (AVARA-hanke/Turku)
https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2020/02/IK%C3%84-verkoston-tietopaketti_1_2020_ikaystavallinen-asuinymparisto.pdf
- Taloyhtiöiden muistiystävällisyyteen liittyen on valmistumassa materiaalia. (Varsinais-Suomen muistiyhdistys/Turvallisesti kotona –hanke)

4.5 Muita ehdotuksia järjestöjen tuesta ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa ja varautumisessa

Asumisen ennakkoinnissa on kysymys taloudellisesti hyvin merkittävästä asiasta. Osalla järjestöistä on myös taloudellista osaamista. Ikääntyneiden asumisen ennakkointiin ja varautumiseen liittyvä valistustyö ei ole pelkästään eläkeläisjärjestöjen toiminta-alueita. Teemanmukaista työtä ja toimenpiteitä on hyvä kohdistaa vasta eläkeiän kynnyksellä olevaan väestöön, jolloin se on myös tehokkaampaa. Asumisen ennakkointi voitaisiin ottaa mukaan esimerkiksi järjestöjen järjestämille eläkkeelle jäävien valmennuskursseille. Ihmisten omaehtoinen ennakkointi pitäisi saada laajemmin tietoon ja ikääntyneiden omiin asenteisiin tarvitaan muutosta. Asumisen muutosten suunnittelu tapahtuu usein liian myöhään.

Tiedon saavutettavuudessa on huomioitava, etteivät kaikki pysty lukemaan ja seuraamaan asioita lehdistä tai netistä. Yksinäisillä vanhuksilla on suuri tuen tarve, mutta ei omaisia huolehtimassa asumiseen liittyvissä asioissa. Esimerkiksi etsivän vanhustyön parissa työskentelevät henkilöt ovat avainasemassa, kun tavoitellaan syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä.

Järjestöjen on laajennettava yhteistyötä kuntien sosiaalitoimeen päin. Järjestöistä pitäisi saada mukaan etsivän vanhustyön parissa työskentelevät, jotka löytävät yksinäiset vanukset, joilla valtava tuen tarve, eikä ole omaisia huolehtimassa asumiseen liittyvissä asioissa.

5. Tulokset ja toimenpide-ehdotukset

5.1 Toimenpide-ehdotukset ja kehittämistarpeet

Haastattelu- ja työpaja-aineistojen pohjalta poimittiin ne ikääntyneiden asumisen ennakkointia ja varautumista tukevat toimenpide-ehdotukset, jotka nousivat selvitykseen osallistuneiden mielestä tärkeimmiksi jatkokehittämisen aiheiksi tai toimenpiteitä vaativiksi kysymyksiksi.

A. Yhteinen viestintähanke

Käytännön ehdotuksena nousi esiin järjestöjen yhteishanke, missä koottaisiin tietoa ja kokemuksia, sekä hyviä että huonoja yhteen, koottaisiin uutta materiaalia ja tiedotettaisiin yhdessä. Näin parannettaisiin yhteistyötä ja tehostettaisiin resursointia. Hankkeen koordinointi voisi olla jaettu eri osapuolten kesken. Toisaalta

jaettuun vastuuseen liittyvä riski, ettei vastuu oikeastaan ole kenelläkään. Riskiksi tunnistettiin myös mahdollisten toimijoiden määrä ja mahdollisesti erilaiset tavoitteet. Hanke vaatisi kohtuullisen rahoituksen esimerkiksi ympäristöministeriöltä. Hankkeessa syntyvän ja/tai muuten käytettävän materiaalin täytyy olla selkeää, helposti saavutettavaa, monipuolista, sekä digitaalisessa että perinteisessä muodossa. Sähköisen neuvontamateriaalin edut ja haasteet nousivat selvityksessä muutenkin usein esiin. Selvityksessä muutamat järjestöt esittivät myös perustettavaksi ikääntyneiden asumisen ennakkointiin perehtyneiden tahojen yhteistyöfoorumia. Sen kautta ajankohtaistiedottamista ja yhteistyötä on mahdollista tehostaa.

B. Kehitetään varhaista ennakkointia järjestöjen kurssien ja ryhmätoiminnan kautta

Tärkeä esiin nostettu järjestöjen toiminnan kehittämiskohde on aito ja oikea varautuminen ikääntymiseen jo varhaisessa vaiheessa, ennen kuin varsinainen tarvekaan on syntynyt. Asumisen ennakkointi voitaisiin ottaa myös mukaan (eläkeläis-)järjestöjen järjestämille eläkkeelle jäävien valmennuskursseille. Ikääntyvien ihmisten omaehtoista ennakkointia pitäisi muutenkin saada järjestöjen toiminnalla laajemmin vahvistettua, jotta ikääntyneiden omiin asenteisiin saataisiin myös muutosta. Tästä ei vielä syntynyt toimenpide-ehdotusta, mutta mahdollinen rahoitushaku järjestöille voisi auttaa joko yksittäisiä järjestöjä toteutuksessa tai eläkkeelle jäävien valmennuskurssit voisivat olla osa yhteishanketta.

C. Vahvistetaan järjestöjen ja kuntien yhteistyötä

Osassa kuntia ikäasumisen kysymykset ja asumisen ennakkointi löytyy kuntien strategioista, jolloin yhteistyö on helpompaa. Vanhusneuvostot ja kuntien kanssa tehtävä yhteistyö on nostettava esille vahvemmin, tässä suhteessa järjestöjen ja kuntien tilanne vaihtelee. Vanhusneuvostojen kautta voidaan saada myös ikäihmiset ja heidän osallisuuden kokemuksensa paremmin mukaan asumisen ennakkointiin. Turussa vanhusneuvosto on tehnyt aloitteen asumiskoordinaattorista, joka voisi olla ylläpitämässä ikääntyneiden asioita ja verkostoa järjestöjen suuntaan. Vanhusneuvostoissa ovat yleensä eläkeläisjärjestöjen edustajat, mikä tuo liittymäpintaa kuntien ja järjestöjen välille.

Selvityksessä tuli esiin tarve ikääntyneiden yhdenvertaisuuteen. Yksinäisillä vanhuksilla on valtava tuen tarve, mutta ei omaisia huolehtimassa asumiseen liittyvissä asioissa. Monissa järjestöissä toimenpiteet ja palvelut on suunnattu vain järjestöjen omille jäsenille. Asumisen taloudellisen puolen vaikutus ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa otettiin myös esille. Olisi tarpeen etsiä tähän ratkaisuja myös järjestöjen yhteistyön kautta. Esimerkiksi etsivän vanhustyön parissa työskentelevät ovat avainasemassa, kun ikääntyvien asumisen ennakkointiin ja varautumiseen liittyvän tiedottamisen ja tukitoimien piiriin tavoitellaan syrjäytymisvaarassa olevia henkilöitä. Järjestöjen olisi tämänkin vuoksi hyvä laajentaa yhteistyötä muun muassa kuntien sosiaalitoimeen päin.

5.2 Yhteenveto

Järjestöjen nykyinen toiminta ja tulevaisuus

Selvitys antoi laajan kuvan erityyppisten järjestöjen nykyisestä toiminnasta ikääntyneiden asumisen ennakkoinnissa. Kaikki järjestöt ja muut haastatellut kertoivat, että heidän toiminnassaan ikääntymisen asumisen ennakkointi on huomioitu ainakin jollakin tavoin, ja aihetta pidettiin tärkeänä. Järjestöt pitävät rooliaan ikääntyvän henkilön asumisen opastus- ja neuvontatyössä merkittävänä.

Järjestöillä on sekä paikallista että valtakunnallista ikääntyneiden asumisen ennakkointiin ja varautumiseen liittyvää toimintaa. Työtä tehdään mm. verkostoissa, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja lausuntojen kautta, työryhmissä, kuntien vanhusneuvostojen kautta, mutta myös ruohonjuuritason toimintana. Myös neuvonta, tiedotus ja koulutus ovat keskeisiä toimintamuotoja lähes kaikilla järjestöillä. Asiantuntijaorganisaatiot myös

tuottavat tietoa ja materiaalia ikääntyvien asumisen ennakoinnista erilaisten tutkimusten ja selvitysten ja kehittämishankkeiden kautta.

Vastaajat kokivat toimintansa vaikuttavuuden arvioinnin vaikeaksi. Monet katsoivat, että vaikutus syntyy yhteistyössä monien tahojen kanssa ja siksi on vaikeaa sanoa mikä on oman järjestön osuus. Palaute toiminnasta on kuitenkin ollut lähes yksinomaan positiivista ja järjestöjen toimintaa on pidetty merkityksellisenä, vaikkei mikään taho sitä systemaattisesti kerännytkään.

Resursoinnin haasteet

Monilla järjestöillä on haasteena perusrahoituksen jatkuvuus. Rahoituksen epäjatkuvuus hankaloittaa myös kunnollista yhteistyötä, kun toisilla on pysyvä rahoitus, toisilla taas ei. Tahtotilaa on kuitenkin yhteistyöverkostojen pitkän tähtäimen toiminnan varmistamiseen. Yleisesti resurssien pienuutta ja rahoituksen epävarmuutta pidettiin yhtenä isoimmista suunnitelmallisen toiminnan tai yhteistyön kehittämisen esteistä. Mahdollisten uusien lisäresurssien kohdentamisessa sai kannatusta yhteistyön tekeminen tiedottamisessa sekä hajallaan olevan tiedon kokoaminen ja koordinointi.

Yhteistyö järjestöjen kesken

Selvitys osoitti, että järjestöt tekevät monipuolisesti yhteistyötä eri tahojen kanssa ja ovat jo verkostoituneetkin, mutta silti yhteistyön toimijoiden välillä toivotaan edelleen tehostuvan ja sen tärkeyttä korostettiin. Useimmat olivat sitä mieltä, että työnjako on selkeä eikä päällekkäistä työtä tehdä. Yhteistyötä tehdään muiden järjestöjen kanssa yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa, tiedottamisessa ja kouluttamisessa. Monet järjestöt ovat mukana erilaisissa ikääntyvien asumiseen liittyvissä työryhmissä. Järjestöt ovat myös perustaneet erilaisia verkostoja yhteistyön ja tiedottamisen parantamiseksi. Yleinen näkemys oli, että tietoa ja kokemuksia kannattaa jakaa, sekä hyviä että huonoja.

Yhteistyö kuntien kanssa

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön vahvistaminen koettiin tärkeäksi. Paikallistasolla yhteistyö on helpompi toteuttaa ja sillä saadaan vaikuttavuutta. Yhteistyö toteutuu tällä hetkellä kuntien suuntaan eniten vanhustoneuvostojen ja poliittisen vaikuttamisen kautta sekä myös kouluttamalla ja tiedottamalla. Kuntien luottamus henkilöille, viranhaltijoille ja ikääntyneiden parissa työskenteleville tarvitaan kuitenkin lisää tietoa ikääntyneiden asumisen kysymyksistä. Järjestöjen yhteistyötä tämän tiedon levittämiseksi olisi tarpeen vahvistaa. Kunta- ja kaupunkiorganisaatioissa tai alueellisesti voisi olla hyvä kokoontua yhteen tämän teeman ympärille vaikkapa kumppanuuspöytään, jotta osapuolet olisivat tietoisia toistemme tekemisistä ja voidaan jatkossa luoda yhteisiä kehittämideoita.

Toiveita asumisen toimenpideohjelmalle

Vaikka järjestöjen yhteinen näkemys oli, että vastuu omasta toiminnasta on tietysti järjestöillä itsellään, toivottiin ympäristöministeriöltä ja ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelmalta järjestöjen toiminnan parempaa tukemista etenkin jäsen- tai asiakasviestinnässä. Toimenpideohjelmasta voitaisiin koota ja jakaa uutta tai päivitettyä tietoa ikääntyneiden asumisen ennakoinnista ja varautumisesta, jolloin järjestöt osaisivat neuvoa hieman laajemmin, kuin vain oman järjestön näkökulmasta. Ministeriöltä toivottiin enemmän tiedottamista toimenpideohjelman toteuttamisesta ja siinä toteutettujen hankkeiden onnistumisista ja haasteista. Lisäksi esitettiin jonkinlaisen ”järjestöverkoston” tai foorumin luomista ajankohtaistiedottamista, yhteistyön tehostamista ja näkemysten ja kokemusten esiintuomista varten. Työpajoissa keskusteltiin ja tarkennettiin teemaa vielä yhteiseksi hankeajatuksiksi, mikäli aiheeseen saataisiin pieni rahoitus.

Viestintä ja käytetyt materiaalit

Useimmat järjestöt hyödyntävät ikääntymisen asumisen ennakoinnissa tietolähteinä ja viestinnässä ympäristöministeriön, ARAn ja Vanhustyön keskusliiton materiaaleja. Lisäksi käytetään järjestöjen omaa materiaalia sekä yhteistyöjärjestöjen ja -tahojen tuottamia materiaaleja ja verkkosivuja. Osa vastaajista totesi, että oma tiedotusmateriaali tarvitsee päivittämistä, mutta siihen ei ole ollut resursseja. Järjestöt olivat halukkaita tehostamaan tiedottamista, neuvontaa ja koulutusta ikääntyneiden asumisen ennakoinnissa. Järjestöjen yhteistä, samansisältöistä viestintää ikääntyneiden asumisen ennakoinnista pidettiin tärkeänä ja sitä luvattiin tehostaa mm. hyödyntämällä toisten tekemiä materiaaleja enemmän.

Järjestöjen laajoja viestintäkanavia voidaan hyödyntää paremmin. Viestinnän monikanavaisuuden tärkeyttä korostettiin. Sähköinen materiaali ja sosiaalinen media ei tavoita kaikkia ikääntyviä tai heidän läheisiään, ja tarvitaan myös perinteistä viestintää (TV, radio, lehdet) sekä henkilökohtaista neuvontaa. Lisäksi toivottiin tiedon kokoamisen koordinaatiota. Monet kokivat tiedon olevan liian hajalla tällä hetkellä, ja sen hyödyntäminen on siksi hankalaa. Tietoa on tarpeen levittää oman jäsenistön ja kuntien lisäksi myös muille tahoille, kuten suunnittelijoille, rakennuttajille ja urakoitsijoille.

Liite 1. Haastatellut järjestöjen edustajat

Järjestö	Haastateltava	www-sivut
Eläkeläis- ja seniorijärjestöt		
Eläkeliitto ry	Irene Vuorisalo, vanhusasiamies	www.elakeliitto.fi
Eläkeläiset ry	Jan Koskimies, toiminnanjohtaja	www.elakelaiset.fi
Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry	Eero Kivinen, sosiaalipoliittinen asiantuntija	www.ekl.fi
Suomen Senioriliike ry	Esa Fagerlund, 1. varapuheenjohtaja	www.senioriliike.fi
Svenska pensionärsförbundet rf SPF	Ole Norrback, förbundsordförande	www.spfpension.fi
Asiakas-, asiantuntija- ja vanhusjärjestöt		
Helsingin muistiyhdistys ry	Teija Mikkilä, toiminnanjohtaja	www.alzhki.fi/yhdistys
Ikäinstituutti	Erja Rappe, vanhempi tutkija	www.ikainstituutti.fi
Invalidiliitto ry ESKE	Marika Nordlund, vastaava esteettömyysasiantuntija	www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske
Muistiliitto ry	Katariina Suomi, toiminnanjohtaja	www.muistiliitto.fi
Suomen Asumisen Apu ry	Ari Nikkola, toiminnanjohtaja	www.asumisenapu.fi
Suomen muistiasiantuntijat ry SUMU	Satu Wäre-Åkerblom, arkkitehti, esteettömyysasiantuntija	www.sumut.fi
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry	Virpi Dufva, toiminnanjohtaja	www.valli.fi

Vanhustyön keskusliitto	Jukka Laakso, korjausneuvonnan päällikkö	www.vtkl.fi Korjausneuvonta Vanhustyön keskusliitto Arvokas vanhuus on ihmis-oikeus. Aina. (vtkl.fi)
Varsinais-Suomen muistiyhdistys ry/ Turvallisesti kotona-hanke	Kaisa Karvonen, hanke-työntekijä	Varsinais-Suomen Muistiyhdistys ry - Turvallisesti kotona (muistiturku.fi)
Asunto- ja rakennusalan järjestöt		
Suomen Omakotiliitto ry	Ari Rehnfors, puheenjohtaja	www.omakotiliitto.fi
Suomen Kiinteistöliitto ry	Johanna Laitala, Kiinteistöliitto Pohjois-Suomi, toiminnanjohtaja	www.kiinteistoliitto.fi/
Kuntahankkeet		
Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä (Essote) / Haukivuori-hanke	Marjo Räsänen, palvelupäällikkö	Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue - Essote
Jyväskylän kaupunki / IHANA-hanke)	Piia Sipinen, asumisen asiantuntija	Ennakoi asumistarpeesi - varaudu vanhuuteen Jyväskylä.fi (jyvaskyla.fi) IHANA-ikäntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä -hanke Jyväskylä.fi (jyvaskyla.fi)
Turun kaupunki / AVARA-hanke	Outi Korpelainen, projekti-johtaja	AVARA-hanke - Asuminen vanhuspalvelujen rakennemuutoksessa Turku.fi

Liite 2. Työpajojen osallistajat

Järjestöjen toiminta ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin ja varautumisen tukena

Työpaja 2.6.2021 klo 10–12

Osallistajat:

Virpi Dufva, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry
Outi Korpelainen, Asuminen vanhuspalvelujen rakennemuutoksessa AVARA-hanke, Turku
Ole Norrback, SPF Svenska pensiónärförbundet rf
Erja Rappe, Ikäinstituutti
Pirkko Ruuskanen-Parrukoski, Suomen Senioriliike ry
Katariina Somu, Muistiliitto ry
Satu Wäre-Åkerblom, Suomen muistiasiantuntijat SUMU ry
Raija Hynynen, Ympäristöministeriö
Heli Mäntylä, Ympäristöministeriö
Anne Korhonen, TTS Työtehoseura
Minna Kuusela, TTS Työtehoseura
Sari Liski-Markkanen, TTS Työtehoseura
Tarja Marjomaa, TTS Työtehoseura

Työpaja 7.6.2021 klo 10–12

Osallistajat:

Kaisa Karvonen, Turvallisesti kotona -hanke, Varsinais-Suomen muistiyhdistys
Eero Kivinen, Eläkkeensaajien keskusliitto EKL ry
Jukka Laakso, Vanhustyön keskusliitto
Johanna Laitala, Suomen Kiinteistöliitto ry / Pohjois-Suomen Kiinteistöyhdistys
Anne Loponen, Ikäystävällinen Haukivuori -hanke, ESSOTE
Teija Mikkilä, Helsingin muistiyhdistys
Marika Nordlund, Invalidiliitto ry, Esteettömyyskeskus ESKE
Marjo Räsänen, ESSOTE
Sinikka Tyynelä, IHANA-hanke, Jyväskylä
Irene Vuorisalo, Eläkeliitto ry
Raija Hynynen, Ympäristöministeriö
Heli Mäntylä, Ympäristöministeriö
Anne Korhonen, TTS Työtehoseura
Minna Kuusela, TTS Työtehoseura
Sari Liski-Markkanen, TTS Työtehoseura
Tarja Marjomaa, TTS Työtehoseura